

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**17 AĞUSTOS 1999 GÖLCÜK DEPREMİNİ YAŞAYAN
YETİŞKİNLERDEKİ AYRILIK ANKSİYETESİ VE BAĞLANMA
STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Serkan YABACI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Sevda ASQAROVA

İstanbul, 2018

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**17 AĞUSTOS 1999 GÖLCÜK DEPREMİNİ YAŞAYAN
YETİŞKİNLERDEKİ AYRILIK ANKSİYETESİ VE BAĞLANMA
STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Serkan YABACI

164102071

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Sevda ASQAROVA

İstanbul, 2018

T.C.
ÜSKÜDAR
ÜNİVERSİTESİ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

.....*Sosyal Bilimler*..... ENSTİTÜSÜ

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 164102071
Öğrenci Adı Soyadı	: <i>Berkan YABACI</i>
Anabilim Dalı	: <i>Klinik Psikoloji</i>
Tez Danışmanı	: <i>Prof. Dr. Sevdâ ASGAROVA</i>
Tezin Başlığı	: <i>17 Ağustos gölcük depremini yaşayan yetişkinlerde ayrılık</i> <i>anksiyetesi ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi</i>

Toplantı Tarihi	: 20.07.2018	Saati	: 16.00
-----------------	--------------	-------	---------

Öğrenci Savunmaya : Geldi

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

- Yapılan savunma sınavında adayın tez çalışması başarılı bulunarak **KABUL** edilmesine,
 Yapılan savunma sınavı sonunda tez çalışmasının **DÜZELTİLMESİNE**, düzeltme için adaya ay **EK SÜRE** verilmesine (en fazla 3 ay)
 Yapılan savunma sınavının sonunda tezin **REDDEDİLMESİNE**
 OY BİRLİĞİ **OY ÇOKLUĞU**

İle karar verilmiştir.

Savunmada Tezin Başlığı : Değişmedi Değişti

Tezin Yeni Başlığı : Değişmedi

Öğrenci Savunmaya : Gelmedi

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,

OY BİRLİĞİ İLE REDDEDİLMİŞTİR.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Başkan	<i>Doç. Dr. Korkut Ulucan</i>	<i>[İmza]</i>
Danışman Üye	<i>Prof. Dr. Sevdâ Asgarova</i>	<i>[İmza]</i>
Üye	<i>Dr. Öğr. Üyesi Alişan Yavuz Güler</i>	<i>[İmza]</i>
Üye		
Üye		

[Tüm durumlarda jüri üyelerinin tez değerlendirme raporları gerekir.]

Sayı No :

Tarih : / / 20

Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen ve Anabilim Dalımız Yüksek Lisans Programı öğrencisinin Tez Savunma Sınav Tutanağı ve eklerinin Enstitü Yönetim Kurulunda görüşülmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Not: Bu forma orijinal raporlar (bir nüsha) eklenecektir.

.....
Anabilim Dalı Başkanı
(Unvanı, Adı Soyadı, İmza)

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “17 Ağustos 1999 Marmara Depremi Ni Yaşayan Yetişkinlerdeki Ayrılık Anksiyetesi ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

04.07.2018

Serkan YABACI

ÖNSÖZ

Tezimin her aşamasında sabırla ve destekleri ile yanımda olan, kendisine ihtiyaç duyduğum her zaman bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan ve her zaman ve her koşulda beni motive eden tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Sevda Asqarova'ya ve Annem Münevver Yabacı'ya bana olan inancı ve anlayışı için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmam süresince yanımda olan ve her zaman maddi ve manevi desteğini esirgemeyen çok değerli aileme tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Serkan YABACI

ÖZET

YABACI, Serkan, Yüksek Lisans, İstanbul, 2018

17 Ağustos 1999 Marmara Depremini Yaşayan Yetişkinlerdeki Ayrılık Anksiyetesi Ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, çocukluk ve ergenlik döneminde (18 yaşından önce) Kocaeli ili ve ilçelerinde 17 Ağustos 1999 Marmara Depremini yaşamış ve bu sebeple mağduriyet geçmişi olan yetişkinler ile herhangi bir mağduriyeti olmayan yetişkinlerin ayrılık anksiyetesi ve bağlanma stilleri düzeylerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmanın diğer bir amacı ise 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi kaynaklı mağduriyeti olan ve olmayan kişilerde ayrılık anksiyetesi ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasıdır. Bu doğrultuda 108 deprem mağduru olan ve 108 deprem mağduru olmayan kişi olmak üzere, toplam 216 katılımcıya ayrılık anksiyetesi belirti envanteri ve erişkin bağlanma biçimi ölçeği uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma, deprem mağduru olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı farklılık gösterirken; güvenli bağlanma ve ayrılma anksiyetesi yönünden deprem mağduru ve deprem mağduru olmayan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Hem deprem mağduru olan hem de deprem mağduru olmayan kişilerde ayrılma anksiyetesi ile kaçınan, kaygılı ve güvenli bağlanma arasında anlamlı ve zıt yönlü ilişkiler vardır.

Anahtar kelimeler: Deprem, ayrılma anksiyetesi, bağlanma.

ABSTRACT

YABACI, Serkan, Master, Istanbul, 2018

The Relationship Between Separation Anxiety and Attachment Styles Among adults With 1999 Golcuk Earthquake Experience

The aim of this research is to examine the differences in the separation anxiety and attachment styles of the 1999 Golcuk Earthquake victims who lives Kocaeli provinces and provinces during childhood and adolescence (before the age of 18) and non-victims. Another aim of the study is to reveal the relation between separation anxiety and attachment styles in people with and without grievance caused by August 17, 1999 Gölcük Earthquake. In this direction, a total of 216 participants, including 108 earthquake victims and 108 earthquake victims, applied the separation anxiety symptom inventory and adult attachment style scale.

According to the findings obtained from the study, avoidant attachment and anxious attachment showed significant differences between groups with and without earthquake victims; there were no significant differences between the groups in terms of safe attachment and separation anxiety due to earthquake victims and earthquake victims. In both those who are earthquake victims and those who are not earthquake victims, there is a significant and similar relation between the anxiety of separation and the avoidant, anxious and secure attachment.

Keywords: Earthquake, separation anxiety, bonding.

İÇİNDEKİLER

Sayfa:

YEMİN METNİ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	6
KURAMSAL AÇIKLAMALAR	6
1.1. Travma Yaşantıları ve Birey Üzerindeki Etkileri	6
1.1.1. Travma Kavramı	6
1.1.2. Travma Yaşantıların Bireyler Üzerindeki Etkileri.....	7
1.2. Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi.....	8
1.2.1. Ayrılma Kaygısı Bozukluğu DSM-5 Tanı Ölçütleri.....	9
1.2.2. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesinin Etiyolojisi	10
1.2.3. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesinin Epidemiyolojisi	17
1.2.4. Diğer Ruhsal Sorunlarla İlişkisi	18
1.3. Bağlanma Stilleri.....	20
1.3.1. Bağlanma Kuramı ve Gelişim Süreci.....	20
1.3.2. Bağlanmaya İlişkin Açıklamalar	20
1.3.3. Bireylerde Bağlanma Stilleri.....	21
1.3.3.1. Güvenli Bağlanma Stiline Sahip Bireylerin Özellikleri.....	24
1.3.3.2. Korkulu Bağlanma Stiline Sahip Bireylerin Özellikleri	25
1.3.3.3. Kayıtsız Bağlanma Stiline Sahip Bireylerin Özellikleri	25
1.3.3.4. Saplantılı Bağlanma Stiline Sahip Bireylerin Özellikleri	26
1.3.4. Yetişkinlerde Bağlanma	27
1.3.5. Yetişkinlerde Bağlanmanın Ölçülmesi	29
II. BÖLÜM	31

YÖNTEM	31
2.1. Evren ve Örneklem	31
2.2. Veri Toplama Araçları	33
2.2.1. Sosyodemografik Veri Formu.....	34
2.2.2. Ayrılık Anksiyetesi Belirti Envanteri.....	34
2.2.3. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği	35
2.3. Araştırmanın Modeli	35
2.4. Verilerin Analizi.....	35
III. BÖLÜM	37
BULGULAR	37
3.1. Betimleyici İstatistikler	37
3.2. Deprem Mağduru Olan ve Olmayan Grupların Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesi Karşılaştırması.....	38
3.3. Deprem Mağduru Olan ve Olmayan Katılımcılarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesi İlişkisi.....	38
3.4. Deprem Mağduru Olan ve Olmayan Katılımcılarda, Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Sosyo-demografik Özelliklere Göre Farklılaşması.....	40
3.4.1. Cinsiyete Göre Farklılaşmalar.....	40
3.4.2. Yaşa Göre Farklılaşmalar.....	42
3.4.3. Medeni Duruma Göre Farklılaşmalar	44
3.4.4. Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşmalar	45
3.4.5. Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmalar	47
3.4.6. Depremde Bir Yakınını Kaybetme Durumuna Göre Farklılaşmalar	49
3.4.7. Aile ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre Farklılaşmalar.....	51
IV. BÖLÜM	53
YORUM	53
SONUÇ VE ÖNERİLER	59
KAYNAKÇA	62
EKLER	79
ÖZGEÇMİŞ	83

TABLolar DİZİNİ

Sayfa:

Tablo 1. Örnekleme İlişkin Özellikler	32
Tablo 2. Normallik Test Sonuçları.....	36
Tablo 3. Araştırma Ölçeklerinin Betimleyici İstatistik Tablosu	37
Tablo 4. Bağlanma Stilleri Ve Ayrılık Anksiyetesinin Deprem Mağduru Olan Ve Olmayanlar Arasında Karşılaştırılması	38
Tablo 5. Deprem Mağduru Katılımcıların Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesi İlişkisi	39
Tablo 6. Deprem Mağduru Olmayan Katılımcıların Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesi İlişkisi.....	39
Tablo 7. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu	40
Tablo 8. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu	41
Tablo 9. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Yaşa Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu	42
Tablo 10. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Yaşa Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu	43
Tablo 11. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu	44
Tablo 12. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu	45
Tablo 13. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu.....	46
Tablo 14. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu.....	46
Tablo 15. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu.....	47

Tablo 16. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu	49
Tablo 17. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Depremde Bir Yakınını Kaybetme Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu.....	50
Tablo 18. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Deprem Sonrasında Aynı Bölgede Yaşamaya Devam Etme Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu.....	50
Tablo 19. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Aile İle Birlikte Yaşama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu	50
Tablo 20. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Aile İle Birlikte Yaşama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu.....	51

GİRİŞ

Problem Durumu

Afet; toplumun olağan yaşam düzenini bozan, yanıt verme ve uyum kapasitesini aşarak, dış yardım gereksinimi doğuran, can ve mal kaybıyla sonuçlanan ekolojik olaylardır. Başka bir tanıma göre, afetler; belirli bir coğrafik bölgede, nispeten aniden ortaya çıkan, kolektif stres yaratan, belli ölçüde kayıp yaratan ve toplumun yaşantısını sekteye uğratan olaylardır. Afetler, oluşturdukları maddi ve manevi yıkımlar nedeniyle kişinin hem çevresinde hem de ruhsal yapısında ani ve olumsuz değişiklikler oluşturmaktadır. Depremi çevre yıkımı ile başlayan ilk etkileri daha sonraki aşamada ruhsal yıkımların başlamasına neden olmaktadır. Bunların başında herhangi bir yakınının ölümü, hayat şartlarının değişmesi, kişinin düzeninin bozulması, hayata uyumla ilgili sorunlar gibi kişiyi zorlayabilen durumlar gelmektedir (Kübler-Ross ve Kessler 2005).

Deprem gibi doğal afetlere maruz kalma ya da bu afetler sırasında herhangi bir yakınını kaybetme durumu bir travma öyküsü olarak yer edinmek sureti ile bireyin psikolojisinde önemli etki yaratmakta ve bu etki yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde de devam etmektedir. Deprem gibi afetler nedeni ile travma yaşayan kişilerde, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri olan; rahatsız edici anıların tekrar tekrar zihne gelmesi, hissizlik, başkalarına karşı ilgi kaybı, çevreden soyutlanmışlık hissi, travma anılarını canlandıracak durum ve faaliyetlerden kaçınma davranışı, uyku bozuklukları ve fonksiyon kaybı görülebilmektedir (Johansson ve ark 2011).

Travmatik yaşantılara maruz kalmayan insanlar, dünyanın güvenli bir yer olduğunu ve kendilerinin de incinmez olduklarını varsaymaktadır. Dünyanın güvenli ve iyi bir yer olduğuna, kendilerininse incinmez, yetenekli ve değerli olduklarına inanmak, kişileri rahatlatmaktadır. Hayatın öngörülebilir, anlamlı ve adil olması ile alakalı varsayımlara bağlı olarak insanlar, doğru davrandıkları müddetçe talihsizlik yaşamayacaklarına inanırlar. Bir başka deyişle dünyadaki kötü olayların varlığından haberdarlardır ancak kendilerinin bu kötülüğe maruz kalmayacağını düşünürler. Ancak travmatik bir olay yaşayan kişi, o ana değin sahip olduğu temel varsayımların yanılısına olduğunu anlar. Kendi incinmezliği ve güvenliğinin düşündüğü kadar garanti altında

olmadığını görür. Bu hayal kırıklığı, bireye çok acı verir. Dünyanın öngörülebilir ve güvenli bir yer olduğu ve kendisinin de güçlükler ile başa çıkmak için yeterince dışsal ve içsel kaynağa sahip olduğu inancı sarsılmıştır. Kendi ölümlülüğü ya da incinebilirliği ile yüzleşen kişi, önleyici davranışları ya da kişisel değeri sayesinde kendisini kötülüklerden koruyabileceğini düşünmez. Sevdiklerini ya da kendisinin başına kötü bir olayın gelebileceği, güvenliğinin garantisi olmadığını görür. Dünya onun için artık öngörülebilir ve anlamlı bir yer değildir. Kötü olayların anlaşılabilir sebeplere bağlı bir şekilde değil, rastlantısal olarak gerçekleştiği anlamsız bir dünya içinde yaşama fikri, kişi için kaygı verici olmaya başlar (Akcanbaş, 2010).

Başından geçen travmatik olayı, o ana kadar sahip olduğu varsayımlar ile açıklayamayan kişi, daha önce sahip olduğu bakış açısını sorgulamaya ve kendini gelecek travmalar için hazırlayacak gerçekçi değer ve inançlar geliştirmeye başlar. Böylelikle öngörülemez ve tehlikeli bir dünya ile baş etmek için içsel dünyasını yapılandırma yolunu seçer. Bu yapılandırma, 2 biçimde görülmektedir. Kişi, daha önceden sahip olduğu rahatlatıcı varsayımlarını gözden geçirip daha kısıtlı bir çerçeveye oturtmakta veya dünya ve kendisi ile alakalı korkutucu, karamsar ve olumsuz bir bakış açısını benimsemektedir. Sonuç olarak, kendi kırılganlığı ile karşı karşıya kalan kişinin eski varsayımları zaman içerisinde değişmekte ve hayattaki talihsizlik ya da kötülükler yer verecek biçimde tekrar yapılandırılmaktadır (Janoff-Bulman ve Berg, 1998).

19 Ağustos 1999 tarihinde yaşanan depremin birçok can ve mal kaybı ile birlikte oluşturduğu travma yaşantısı dikkate alındığında bu kişilerde bağlanma yönünden problemler yaşanması beklenmektedir. Bowlby (1953), ebeveyn kaybı, koruyucu aile, boşanma, ebeveynin ya da çocuğun kronik hastalığı, tek ebeveynlik, ebeveynin psikiyatrik rahatsızlığı, alkol ve madde kullanımı, fiziksel ve cinsel istismarı bireyin bağlanma stiline devamlılığını etkilemesi beklenen olumsuz yaşam olayları olarak sıralamıştır. Bir tehdit söz konusu olduğunda harekete geçen güvenli bağlanma ve psikolojik sağlık kavramlarının çeşitli olumsuz yaşantıların bireydeki etkisini azalttığını gösteren araştırma bulgularına da rastlanmaktadır (Aspelmeier, Elliot ve Smith, 2007; Twaite ve Rodriguez-Srednicki, 2004; Waldinger, Schulz, Barsky, ve Ahern, 2006).

Karairmak ve Güloğlu (2014) 17 Ağustos Marmara ya da 12 Ağustos Düzce depremlerini yaşayan kişiler ile yaptığı araştırmasında deprem mağduru kişilerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın yüksek, güvenli bağlanmanın ise yüksek olduğunu belirlemiştir. Bougar ve arkadaşları (2008) tarafından Bam şehrinde depremi yaşamış kişiler ile yapılan araştırmada da benzer şekilde deprem öyküsü ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma türleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu araştırmalar deprem mağduriyetinin yetişkin bağlanma stilleri ile ilişkisini ortaya koymaktadır.

Deprem sırasında ortaya çıkan can ve mal kayıplarının kişide yarattığı travma öyküsü nedeni ile bireyin ayrılma anksiyetesi yaşamaya beklenmektedir (APA, 2013). DSM-V’te ayrılma anksiyetesi olarak gösterilen “Bağlılık yaşadığı başlıca insanları kaybedeceği veya bu insanların başına ölüm, yıkım, yaralanma, hastalık gibi kötü bir şey geleceğı ile alakalı aşırı ve sürekli bir şekilde üzölme.” ve “Bağlılık duyduğu başlıca insanların bir tanesinden ayrılmasına sebep olacak, hastalanma, kaza geçirme, kaçırılma, kaybolma gibi istenmedik bir olay yaşanacağıyla alakalı olarak aşırı ve sürekli bir şekilde üzölme.” (APA, 2013) kriterlerinin deprem mağdurları tarafından sağlanıyor olması onların ayrılma anksiyetesi çalışmaya uygun bir popölasyon olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte yaşanan travma nedeni ile bağlanma stillerinin yapılandırılmasına dair literatür bilgileri de (Hazan, Gur – Yaish ve Campa, 2004) grubun bağlanma yönünden belirtiler taşıyabileceğine işaret etmekte olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı çocukluk ve ergenlik döneminde (18 yaşından önce) Kocaeli ili ve ilçelerinde 17 Ağustos 1999 Marmara Depremini yaşamış ve bu sebeple mağduriyet geçmişi olan yetişkinler ile herhangi bir mağduriyeti olmayan yetişkinlerin ayrılık anksiyetesi ve bağlanma stilleri düzeylerinin karşılaştırılmasıdır. Araştırmanın diğer bir amacı ise 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi kaynaklı mağduriyeti olan ve olmayan kişilerde ayrılık anksiyetesi ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin ortaya koyulmasıdır. Araştırmanın bu temel amacı çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. Deprem mağduru olan ve olmayan kişilerin kaçınan bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

2. Deprem mağduru olan ve olmayan kişilerin kaygılı bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

3. Deprem mağduru olan ve olmayan kişilerin güvenli bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

4. Deprem mağduru olan ve olmayan kişilerin ayrılma anksiyetesi düzeyleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?

5. Deprem mağduru olan kişilerde kaçınan bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı ilişki var mıdır?

6. Deprem mağduru olan kişilerde kaygılı bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı ilişki var mıdır?

7. Deprem mağduru olan kişilerde güvenli bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı ilişki var mıdır?

8. Deprem mağduru olmayan kişilerde kaçınan bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı ilişki var mıdır?

9. Deprem mağduru olmayan kişilerde kaygılı bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı ilişki var mıdır?

10. Deprem mağduru olmayan kişilerde güvenli bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Deprem gibi afetlerde yakın kaybı ve yas sadece afet bölgesi ile sınırlı kalmaz, başka yerlerde yaşayan ancak yakınlarını kaybedenler de ruhsal olarak afetlerden etkilenir (Johanesson ve ark 2011). Afetlerde genellikle birden fazla kayıp vardır; birden fazla yakın kaybı olabileceği gibi sadece sevilenler değil, ev, komşular, mallar gibi sahip olunan pek çok şey kaybedilir, ekonomik kayıp, fiziksel sakatlıklar, travmatik pek çok deneyim bir aradadır. Genellikle travmaya bağlı olarak yas ve travmatik stres belirtileri

bir aradadır. Anıların bir kısmı hatırlanmayabilir veya medya acıyı sık sık hatırlatabilir. Kişisel ve toplumsal yas bir aradadır. Öte yandan aynı felaketi yaşayan bireyler birbirine daha fazla destek olabilir. Çoklu kayıplarda “Niçin ben değil de onlar?” sorusu ve kurtulmanın suçluluğu daha sık görülebilir (Kübler-Ross ve Kessler 2005). Deprem benzeri travmatik yaşantılar ile karşılaşan bireylerde ayrılma anksiyetesi ve bağlanma problemlerinin görülmesi beklenmektedir (Kararımak ve Güloğlu, 2014).

Bu noktadan hareketle hazırlanan araştırmada, 19 Ağustos 1999 depreminde mağdur olan ve olmayan kişilerde yetişkin bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyeteleri karşılaştırılmaktadır. Yapılan alan yazın taramasında deprem gibi doğal afet mağdurları olan ve olmayan grupların bağlanma stilleri ya da ayrılma anksiyetelerini karşılaştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alan yazında yer alan bu boşluğun araştırma tarafından doldurulacağı düşünülmektedir.

Sayıtlar

1. Ölçme araçlarının istenen özelliği ölçme yeterliliğinde olduğu ve örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.
2. Araştırmaya katılan tüm bireylerin, ölçeklerde sorulan soruları ve yöneltilen ifadeleri, samimi ve gerçek durumlarını yansıtacak şekilde yanıtladıkları varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma 19 Ağustos 1999 depremi dolayısıyla can ve mal kaybı kaynaklı mağduriyeti olan 108 kişi ve deprem mağduru olmayan 108 kişi olmak üzere toplam 216 kişi ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırma kapsamında elde edilen bulgular Sosyodemografik Veri Formu, Ayrılık Anksiyetesi Belirti Envanteri ve Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği'nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlandırılmıştır.

I. BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR

1.1. Travma Yaşantıları ve Birey Üzerindeki Etkileri

1.1.1. Travma Kavramı

APA'ya (2000) göre travma, bireyin başından ölüm tehdidi veya gerçek bir ölüm, ciddi yaralanma, fiziksel bütünlüğüne zarar verecek bir olay geçmesi veya böyle bir olaya şahit olmasının sonucunda yoğun bir çaresizlik ve korku hissetmesidir. Baltaş'a (2009) göre psikolojik travma bireyin fiziksel, duygusal ve zihinsel bütünlüğüne zarar vermekte, ruhsal problemlere neden olmakta ve günlük hayatı etkilemektedir.

DSM-4'e göre travmatik olaylar, savaş, cinsel ve fiziksel saldırı, kaçırılmak, işkence, doğal afetler, hayati tehlikesi olan hastalıklar ve yaralanmalardır. Travma yaşayan kişilerde, travma sonrası stres bozukluğu belirtileri olan; rahatsız edici anıların tekrar tekrar zihne gelmesi, hissizlik, başkalarına karşı ilgi kaybı, çevreden soyutlanmışlık hissi, travma anılarını canlandıracak durum ve faaliyetlerden kaçınma davranışı, uyku bozuklukları ve fonksiyon kaybı görülebilmektedir (Ruppert, 2011).

Travmatik bir olay yaşayan herkeste travma sonrası stres bozukluğunun belirtileri görülmemektedir. Tüm stres ve tehlikeye neden olan olaydan sonra çaresizlik ve korku görülebilmektedir fakat bu durum uzun sürdüğü zaman travma sonrası stres bozukluğu işaret edilebilmektedir (Akcanbaş, 2010).

Herman'a (1992) göre travmalar temel ilişkilerde, toplum, sevgi, arkadaşlık ve aile bağlarında sıkıntıya yol açmakta, başkalarıyla olan ilişkileri şekillendiren ve destekleyen kendilik yapısını bozmakta, insanlara anlam duygusu, bağ kurma ve kontrol yetisi veren olağan davranış sistemini bozmaktadır.

1.1.2. Travma Yaşantılarının Bireyler Üzerindeki Etkileri

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El kitabında belirtildiği üzere (DSM-5; Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) kişinin cinsel saldırı, yaralanma, hayati tehlike gibi olayların kıyasından dönmesi veya fiilen maruz kalması, bu tarz bir olaya tanıklık etmesi ya da tanındığının başına gelmesi, travmatik yaşantılardır. Başından travmatik bir olay geçen insanlar çaresizlik, aşırı korku veya dehşet tepkileri gösterebilmekte, sıkıntıya neden anıları hatırlayabilmekte veya rüyada görmektedirler. Travmaya neden olan olay sanki yeniden yaşanmış gibi hissedebilmekte veya davranabilmekte, olayı anımsatan durumlar ile karşılaştıkları zaman fizyolojik bir tepki gösterebilmekte veya yoğun bir psikolojik sıkıntı duyabilmektedirler. Travmayı çağrıştıran konuşma, duygu veya düşüncelerden kaçınabilmektedirler. Olay ile ilgili anıları hatırlatan kişilerden, yerlerden veya etkinliklerden uzak durabilmektedirler. Travmanın önemli bir bölümünü hatırlayamayabilir, önemli etkinliklere katılım veya ilgileri azalabilir, yabancılaşma veya insanlardan uzaklaşma duygularını taşıyabilirler. Bir geleceğe sahip olmadıkları ve duygulanımda kısıtlılık duygusuna sahip olabilirler. Ayrıca aşırı irkilme, sürekli tetikte olma, düşünceleri yoğunlaştırmada zorluk, öfke patlamaları, huzursuzluk, uyku bozuklukları gibi belirtiler de görülebilmektedir. Bu durumlar, TSSB'nin (travma sonrası stres bozukluğu) en önemli belirtileridir (APA, 2013).

Bu tarz etkiler, travmatik bir olayı direk olarak yaşayan bireylerde görülmektedir ancak travmatik bir olay yaşamayıp, şahit olan kişilerde de görülebilmektedir. Bunun yanında DSM-5'e göre, şiddetli bir travma ile alakalı bilgiye sahip olmak da kişide travma sonrası stres belirtilerinin görülmesine neden olabilir (APA, 2013). Başka bir deyişle, ciddi travmatik olaylara izleyerek, dinleyerek veya okuyarak maruz kalmanın etkisi, doğrudan maruz kalanların yaşadığı deneyimlere benzeyebilir (Bauwens ve Tosone, 2010; Byrne, Lerias ve Sullivan, 2006). Bu durum, işleri gereği travma mağdurlarıyla ilişki kuran bireyleri risk altına sokmaktadır.

Deprem gibi afetlerde yakın kaybı ve yas sadece afet bölgesi ile sınırlı kalmaz, başka yerlerde yaşayan ancak yakınlarını kaybedenler de ruhsal olarak afetlerden etkilenir (Johansson ve ark 2011). Afetlerde genellikle birden fazla kayıp vardır; birden fazla yakın kaybı olabileceği gibi sadece sevilenler değil, ev, komşular, mallar gibi sahip olunan pek çok şey kaybedilir, ekonomik kayıp, fiziksel sakatlıklar, travmatik pek çok

deneyim bir aradadır. Genellikle travmaya bağlı olarak yas ve travmatik stres belirtileri bir aradadır. Anıların bir kısmı hatırlanmayabilir veya medya acıyı sık sık hatırlatabilir. Kişisel ve toplumsal yas bir aradadır. Öte yandan aynı felaketi yaşayan bireyler birbirine daha fazla destek olabilir. Çoklu kayıplarda “Niçin ben değil de onlar?” sorusu ve kurtulanın suçluluğu daha sık görülebilir (Kübler-Ross ve Kessler 2005).

1.2. Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi

Ayrılık anksiyetesi uzun zamandır çocukluk ve adölesan zamanında olan bir durum olarak kabul edildi (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1994). DSM-IV ve ICD-10 bu bozukluğun 18 yaşı öncesi oluştuğunu vurguladı. Çocukluk çağı boyunca sürebileceğini ve yetişkinlik döneminde başlamayacağını ve adölesan dönemde nadiren olabileceği belirtildi (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1994). Tüm bu önermelere, kaynak gösteremeyen tanı klavuzlarına karşı yapılan araştırmalar aksi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Zamanla bu bozukluğun jüvenil ve erişkin formlarının olabileceği öne sürülmüştür (Manicavasagar vd., 2010). 1990 yıllarından sonra bu alanda yapılan çalışmalar erişkin ayrılık anksiyetesinin ayrı bir tanı olarak yer almasına yardımcı olmuştur. 2013 yılında yenilenen DSM-5 tanı klavuzunda ayrılık anksiyetesinde yer alan yaş sınırlaması kaldırılmıştır.

Yetişkin ayrılık anksiyetesi bireyin güçlü emosyonel bağlar ile bağlandığı yer veya kişiden ayrıldıktan sonra oluşan anksiyete olarak tanımlanmıştır (Nichols, 2008). Buradaki bağlanma çocuğun annesine bağlanmasına benzer. Erişkinlerde sıklıkla eş veya partnere bağlanma gözlenir (Nichols, 2008). Erişkin ayrılık anksiyetesi 18 yaşı öncesi başlayan ayrılık anksiyetesinin devamı veya erişkin yaş başlangıçlı olabilir. Evden ayrılma, çocuk sahibi olma ve duygusal bir ilişki yaşamının başlatıcı bir faktör olduğu ileri sürülmüştür (Bögels vd., 2013). Yapılan bir prospektif çalışmada erişkin başlangıçlı ayrılık anksiyetesinin başlangıç yaşının 20 yaşı ve üzeri olduğu vurgulanmıştır. Aynı çalışmada ayrılık anksiyetesinin genel olarak 2-20 yaşı arasında başladığı saptanmıştır (Brückl vd., 2006). Klinik hastaları ile yapılan bir çalışmada erişkin başlangıçlı ayrılık anksiyetesinin başlangıç yaşının ortalama 23,1 olduğu, ÇAAB olgularının ortalama başlangıç yaşının 8,3 olduğu tespit edilmiştir (Pini vd., 2010). Yapılan epidemiyolojik çalışmada ise çocuklu çağı ayrılık anksiyetesinin erken çocukluk döneminde başladığı, çocukluk çağından başlayıp erişkinliğe uzanan ayrılık anksiyetesinin 10’lu yaşlarda

başladığı, erişkin başlangıçlı ayrılık anksiyetesinin ise 20'li yaşlarda başladığı vurgulanmıştır (Shear vd., 2006). Aynı çalışmada yaşam boyu YAAB tanısı konulan hastaların %77,5'nin ve 12 aylık periyotta YAAB tanısı alan hastaların %75,2'in erişkin başlangıçlı ayrılık anksiyetesini olduğu saptanmıştır (Shear vd., 2006). Yapılan klinik bir çalışmada erişkin başlangıçlı ayrılık anksiyetesini ile çocukluk çağından erişkinliğe kadar devam eden ayrılık anksiyetesinin benzer oranlarda olduğu tespit edilmiştir (Pini vd., 2010). Diğer 2 klinik çalışmada erişkin başlangıçlı ayrılık anksiyetesinin tüm ayrılık anksiyetesine olan oranının 1/4, 1/3 olarak saptanmış (Silove vd., 2010; Manicavasagar vd., 1997). Okula başlama sonrası oluşan anksiyete ile ilgili yapılan bir çalışmada 72 kişinin 16'sının YAAB olduğu tespit edilmiş. ÇAAB geliştirme oranının YAAB'a göre 8 kat fazla olduğu bulunmuş. Ayrıca YAAB tanısı alanların %25 erişkin başlangıçlı ayrılık anksiyetesini olduğu tespit edilmiş (Silove vd., 2002: 413-414).

Tüm bu çalışmalar YAAB tanısı alanların bir kısmının erişkin başlangıçlı olabileceğini göstermiştir. Klinik çalışmalarda YAAB'lı olgularda erişkin başlangıçlı ayrılık anksiyetesinin oranının %25-50 oranında olduğu, geniş çaplı çalışmalarda ise bu oranın %75 lere yükseldiği görülmektedir.

1.2.1. Ayrılma Kaygısı Bozukluğu DSM-5 Tanı Ölçütleri

- A.** Aşağıdaki ölçütlerin en az üç tanesinin olmasıyla belirli, bireyin bağlandığı insanlardan ayrılması ile alakalı, aşırı düzeyde ve gelişimsel olarak uygunsuz bir korku veya kaygı hissetmesi:
- 1) Bağlandığı kişiden veya evden ayrıldığı veya ayrılacak gibi olduğu zaman aşırı gerilme.
 - 2) Bağlılık yaşadığı başlıca insanları kaybedeceği veya bu insanların başına ölüm, yıkım, yaralanma, hastalık gibi kötü bir şey geleceği ile alakalı aşırı ve sürekli bir şekilde üzülme.
 - 3) Bağlılık duyduğu başlıca insanların bir tanesinden ayrılmasına sebep olacak, hastalanma, kaza geçirme, kaçırılma, kaybolma gibi istenmedik bir olay yaşanacağıyla alakalı olarak aşırı ve sürekli bir şekilde üzülme.

- 4) Ayrılma korkusu yüzünden işe, okula veya herhangi bir yere gitmek için evden uzaklaşma ya da dışarı çıkmaya karşı koyma veya hiç istememe.
 - 5) Herhangi bir ortamda veya evde yalnız kalmaktan veya bağıllık duyduğu kişiler ile beraber olamamaktan aşırı ve sürekli bir şekilde korkma veya bu konuda isteksiz olma.
 - 6) Bağıllık duyduğu kişilerden birisi yanında olmadan veya ev dışında herhangi bir yerde uyuma konusunda karşı koyma veya isteksizlik gösterme.
 - 7) Tekrarlayan bir şekilde, ayrılma korkusunun olduğu kabuslar görme.
 - 8) Bağıllık duyduğu insanlardan ayrılacak gibi olduğu veya ayrıldığı zaman kusma, bulantı, karın ve baş ağrısı gibi bedensel belirtiler gösterme.
- B.** Bu kaçınma, kaygı veya korku süreklilik göstermekte, ergen ve çocuklarda en az 4 hafta, yetişkinlerdeyse 6 ay veya daha fazla sürmektedir.
- C.** Bu bozukluk, klinik açında belli bir sıkıntıya veya işle alakalı, okulla alakalı, toplumsa veya diğer önemli işlevsellik alanındaki işlevselliğin düşmesine yol açmaktadır.
- D.** Bu bozukluk, otizm kapsamında değişikliğe güçlü bir direnç gösterme sonucunda evden ayrılmak istememe; psikoz ile alakalı bozuklukta ayrılmayla ilgili sanrılar görme; agorafobide güvendiği birisi olmadan dışarı çıkmak istememe; kaygı bozukluğunda bağıllık duyduğu insanların başına kötü bir olay veya hastalık gelmesinden korkma veya hastalık kaygısı bozukluğunda, bir hastalığa sahip olduğuyula ilgili kaygı hissetme gibi başka bir ruhsal hastalık ile daha iyi açıklanamamaktadır.

1.2.2. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesinin Etiyolojisi

Ayrılık anksiyetesi oluşumu bağlanma kuramından köken alır. Bu kurama göre bağlanma figüründen ayrıldıktan sonra oluşan stresle başa çıkma biçimi, çocuğun duygularını düzenlemede ve güven duygusunu hissetmede ana rol oynar. Bu kurama göre ilk oluşan bağlanma biçimi içselleştirilir ve bundan sonra oluşacak bağlanma biçimleri

için temel oluşturur. Bu nedenle anne-bebek arasında oluşan bağlanma biçimi çok önemlidir. Sorunlu ve zayıf bağlanma biçimleri ilerde oluşabilecek psikopatolojilerden sorumludur (Weinfield vd., 1997). YAAB tanısı konan hastaların annelerinin aşırı koruyucu olduğu saptanmıştır. Bu da anksiyöz bağlanma biçimine neden olmaktadır (Manicavasagar vd., 1999). Yapılan araştırmalarda anksiyöz bağlanma biçiminin ayrılık anksiyetesi ile olan ilişkisinin, panik bozukluk ile olan ilişkisinden daha güçlü olduğu gösterilmiştir (Manicavasagar vd., 2009).

YAAB'nun ailevi yüklülüğü ile yapılmış bir çalışma yoktur. Yapılan araştırmalar genelde ÇAAB üzerine yoğunlaşmıştır. ÇAAB olguların birinci ve ikinci derece akrabalarına yüksek oranda ÇAAB saptanmıştır (Last vd., 1991). Ayrılık anksiyetesi belirtileri fazla olan çocukların kardeşlerinde okul reddinin sık olduğu gözlenmiştir (Silove vd., 1993). ÇAAB olan olguları ailesinde panik bozukluk sıklığı, annede anksiyöz kişilik özellikleri sıklığı ve kardeşlerde ÇAAB olma sıklığı yüksek bulunmuştur (Biederman vd., 2001; Motlagh vd., 2008). Annede olan YAAB ve fobik anksiyete ile çocuklarında bulunan ayrılık anksiyetesi belirtilerinin şiddeti ile anlamlı korelasyon olduğu gösterilmiştir (Peleg vd., 2006; Blunk ve Williams, 1999). Yapılan bir çalışmada ÇAAB olan hastaların en az bir ebeveyninde %63 oranında YAAB, %47 oranında anksiyete bozukluğu, %42 oranında depresif bozukluk olduğu saptanmıştır (Manicavasagar vd., 2001). Ailevi birliktelikte özellikle anne-kız evlat arasındaki ilişkinin daha güçlü olduğu gösterilmiştir. ÇAAB olan ve olmayan olguların ebeveynlerini inceleyen bir çalışmada, evlatlarında ÇAAB olan ebeveynlerinde daha çok OKB, MDB, SF, ÖF olduğu saptanmıştır (Kearney vd., 2003). OKB ve sağlıklı kontrol grubunun akrabalarının karşılaştırıldığı bir çalışmada, OKB hastaların akrabalarında daha yüksek oranda YAAB, YAB, PB, AGF ve MDB olduğu gösterilmiştir (Nestadt vd., 2001). Benzer bir çalışma anoreksia nervozaya tanılı olan hastaların aileleri ve normal popülasyon karşılaştırılarak yapılmıştır. Anoreksia nervozalı hastaların akrabalarında sadece YAAB değil tüm anksiyete bozuklukları daha yüksek oranda olduğu saptanmıştır (Strober vd., 2007). Sonuç olarak yapılan çalışmalarda ÇAAB ailevi yüklülüğü ile ilgili kesin kanıtlar sunmamakta ve YAAB ile ilgili bilgi vermemektedir. Tüm bu çalışmalardan ÇAAB ile hastaların ebeveynlerindeki psikopatolojiler arasında ilişki olduğu sonucu elde edilebilmektedir. Fakat ÇAAB bir kısmının YAAB devam ettiği ve bağlanma kuramına

göre benzer ruhsal dinamikleri olduğu düşünüldüğünde bu çalışmaları YAAB ailevi yüklülüğü konusunda sınırlı bilgiler verdiği düşünülebilir.

Ayrılık anksiyetesinin tanısında kullanılabilecek tanımlanmış bir biyolojik işaretleyici yoktur. Anksiyete bozukluklarında (OKB hariç) akut veya kronik strese anksiyete hallerinde, TSPO (Trombositlerdeki 18kDA transkolatör protein, eski adıyla periferik tip benzodiazepin reseptör bağlanma yerleri) yoğunluğunun değiştiği gösterilmiştir. Yapılan bir araştırmada panik bozukluk ve ayrılık anksiyetesi birlikteliğinde sağlıklı gruba göre anlamlı derecede TSPO düzeyi düşük saptanmıştır (Pini vd., 2005). Bipolar bozukluğu olan ve YAAB eşlik eden hastalarda da TSPO düzeyleri diğer gruplara göre düşük saptanmıştır. MDB olan 40 ayaktan hasta üzerinde yapılan çalışmada YAAB eşlik eden MDB hastalarda sadece MDB olan hastalara oranla daha düşük seviyede TSPO saptanmıştır (Chelli vd., 2008). Bu çalışmaların tamamında TSPO düzeyinin özellikle eşlik eden psikopatolojilerden dolayı özgül olmayan biyolojik işaretleyici olduğu belirtilmiştir.

HPA (hipofiz-pitüiter-adrenal) eksenin erken yaşta ebeveyn kaybı ve ebeveynlerden ayrılma durumlarında aktive olduğu kalıcı etkiler yarattığı bilinmektedir (Nicolson, 2004; Pesonen vd., 2010). Yetişkinlerde de ayrılık durumlarında oluşan anksiyete ile kortizol yanıtı arasında ilişki olduğu gösterilmiştir (Quirin vd., 2008). ÇAAB'da HPA aksında kalıcı değişiklikler olduğu bilinmektedir (Kallen vd., 2008).

Panik bozuklukta CO₂ hipersensitivitesinin olduğu bilinmektedir. Çocukluk çağı ayrılık anksiyetesinin PB için öncül olduğu düşünülmektedir. Ayrıca PB hastalarında yüksek oranda ayrılık anksiyetesinin eşlik ettiği bilinmektedir (Capps vd., 1996; Warner vd., 1995). Bu bilgilerden yola çıkarak 104 çocuk üzerinde yapılan bir çalışmada CO₂ hipersensitivitesinin ayrılık anksiyetesi olanlarda yüksek olduğu saptanmıştır (Pine vd., 2000). 135 ailenin ve 212 çocuğun katıldığı bir çalışmada, ÇAAB olan çocuklar ve ebeveynlerinde PB olan çocukların CO₂ maruziyeti sonrası daha sık anormal solunum fizyolojisi bulguları verdiği gösterilmiştir (Pine vd., 1998). Norveç'te yapılan ikiz olguların değerlendirildiği bir çalışmada ÇAAB ve yaşam boyu PB ilişkisinin %89 oranında kalıtsal bir boyutu olduğu ve her iki grupta CO₂ hipersensitivitesinin altta yatan değişken olduğu idda edilmiştir (Battaglia vd., 2009). Tüm bu sonuçlara göre CO₂

hipersensitivitesinin ayrılık anksiyetesi ve panik bozukluk için özgül biyolojik belirteç olabileceği düşünülmüştür.

Annenin kayıp ve travmalarının, çocukta bağlanma sorunlarına neden olmasında DRD4 7 tekrarlıma polimorfizminin aracılık ettiği gösterilmiştir (Vanljendoorn ve Bakermans-Kranenburg, 2006). Bunu ÇAAB oluşumunda rol oynayabileceği diğer çalışmalar ile desteklenmiştir (Gadow vd., 2010a; Gadow vd., 2010b). DRD2 dopamin reseptör gen polimorfizminin anksiyöz bağlanma, 5HT2A serotonin reseptör genin polimorfizmin kaçınan bağlanma ile ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Gillath vd., 2008).

Oksitosin sosyal bağların gelişmesinde rol oynadığı bilinmektedir. Bu nedenle ayrılık anksiyetesi ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Olumlu bağların kortizon ve oksitosin düzeylerini dengelediği bilinmektedir (Tops vd., 2007). Yapılan genetik bir çalışmada oksitosin prohormon bölgesi ve promoter bölgenindeki mutasyonlar, polimorfizimler incelenmiştir. Hastalar MDB+YAAB, MDB ve kontrol grubu olarak 3 ayrılmıştır. Her 3 gruptaki polimorfizim oranlarının birbirine yakın olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara göre oksitosinin sadece ayrılık anksiyetesinde değil OKB, otizm, MDB gibi birçok hastalıkta rol oynadığı bildirilmiştir (Costa vd., 2009a).

Yapılan bir çalışmada Ala 147 Thr adlı taşıyıcı proteinin ayrılık anksiyetesi ile ilişkili olabileceği belirlenmiştir (Costa vd., 2009b).

Sadece ayrılık anksiyetesi olmamak kaydıyla tüm anksiyete bozukluklarında özellikle YAB, SF'de Williams Sendromunun ilişkili olduğuna dair bulgular gösterilmiştir (Leyfer vd., 2009).

TSPO, oksitosin düzeyleri ve CO2 hipersensitivitesi gibi fizyolojik belirteçlerin varlığı bağlanmanın altında yatan biyolojik etmenler olduğunu, bunlarda olan disregülasyonun çevresel etmenler varlığında (bakıcının ayrılması, yüksek oranda CO2 solunması, savunmasız hissettirebilecek yaşantılar) klinik tabloya neden olabileceği vurgulanmıştır (Chelli vd., 2008).

YAAB'nun genetik geçişi ile ilgili çalışmalar yoktur. Monozigot ve dizigot çocuklarda yapılan çalışmada yaşam boyu ayrılık anksiyetesi prevalansının yüksek olduğu saptanmıştır (Bolton vd., 2006; Ehringer vd., 2006; Ogliari vd., 2010).

Monozigotlardaki oran daha yüksek bulunmuştur. Özellikle kız çocuklarda oranları yüksek oluşu dikkati çekmiştir (Silove vd., 1995). Bu sonuçlara rağmen çevresel etkinin önemli olduğuna dikkat vurgulanmıştır (Eley vd., 2008).

İkiz olgularda yapılan bir çalışmaya göre ÇAAB %28-30, ergenlerde PB %41-48 oranlarında olduğu rapor edilmiş. Kalıtım ile ilgili oranların panik bozukluk ve ayrılık anksiyetesinde benzer olduğu vurgulanmıştır (Lau vd., 2007).

Tüm bu kalıtsal etkinin sadece ayrılık anksiyetesinde olmadığı, diğer anksiyete bozukluklarında da olabileceği, kalıtımın hastalığa küçük katkısı olduğu düşünülmüştür (Gregory ve Eley, 2007). Ayrılık anksiyetesi oluşumunda kalıtsal etkinin başlatıcı bir rol oynadığı, kadınlarda bunun daha belirgin olduğu söylenilebilir.

Ayrılık anksiyetesinin oluşumunda annede olan ayrılık anksiyetesinin katkısı olabileceği düşünülmüş. Buna yönelik ölçekler (maternal separation anxiety scale) geliştirilmiştir (Hock vd., 1998). Bu ölçekte annenin çocuktan ayrıldıktan sonra hissettiği suçluluk, üzüntü, çocuğun adaptasyon ile ilgili annenin inançları, annenin bakım ve diğer işleri arasında oluşturduğu denge sorgulanmıştır. Annede oluşan ayrılık anksiyetesinde, annenin daha az olgunlaşmış bir kişiliğe sahip olduğu, düşük benlik saygısı, olumsuz kendilik algısı, reddedilmeye karşısındaki başetme yolları, güvensiz bağlanma figürleri ve kendi ailesinden ayrıldıktan sonra gösterdiği cesaretin önemli olduğu vurgulanmış. Annede, annesinden ayrıldıktan sonra yüksek anksiyete olması, güvensiz bir şekilde bebeğine bağlanmasına neden olduğu, bebek bakımı konusunda güvensiz davranışlar geliştirmesine ve aşırı koruyucu olmasına neden olduğu belirtilmiştir. Bununda çocuktaki ayrılık anksiyetesi gelişimine katkı sağladığı düşünülmektedir (Hock vd., 1998).

Ayrılık anksiyetesi etyolojisine yönelik yapılan çalışmaların sonuçları net sonuçlar ortaya koymasa da nevrozizm ile ilişkisinin olduğuna dair kanıtlar mevcuttur. Ayrılık anksiyetesi olan nevrozizimli olgularda anksiyete ve duygudurum değişikliklerinin kalıtsal bir alt yapısı olduğu öne sürülmüştür (Lahey, 2009). Özellikle bu genetik alt yapının kadınlarda daha belirgin olduğu idda edilmiştir (Eaves vd., 2007). Bulgulara rağmen bazı çalışmacılar nevrozizm ile ayrılık anksiyetesi arasındaki ilişkinin özgül olmadığını ve kişiler arası ilişkinin bir parçası olduğunu savunmuşlardır (Wilhelm vd., 2004). Yapılan diğer bir çalışmada YAAB olan olguların nevrozizm ile ilgili skorlarında

anlamli yükselmeler gösterilmiştir (Silove vd., 2010). 2009 yılında yapılan bir çalışmada hastalık öncesi karakter özelliklerinin net sonuçlar vermediğini, YAAB ve PB olan olguların semptomatik olmadan önce ilişkilerindeki bağlanma tipinin güvensiz olabileceğini belirtmişlerdir (Manicavisigar vd., 2009).

ÇAAB gelişiminde çevresel etkenlerin önemli olduğu düşünülmüş, özelliklede panik benzeri semptomlara neden olabilecek düzeydeki ayrılık anksiyetesinde bağlanmayı sekteye uğratan yaşam olaylarının olduğu belirlenmiştir (Eley vd., 2008; Eley, 1999; Feigon vd., 2001). Özellikle de erkek ÇAAB olgularında özgün çevresel faktörlerle olan ilişkisinin belirgin olduğu gözlenmiştir. YAAB ve çevresel faktörler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar yoktur. YAAB eşlik ettiği diğer psikiyatrik durumlar ile ilgili yapılan çalışmalardan fikir edinilebilir. YAAB ve TSSB olan olgularda yapılan çalışmada, güvenlik kaybına bağlı oluşan endişenin YAAB için risk faktörü olduğu belirtilmiştir. YAAB ve komplike yas olan olgularda yapılan çalışmalar sonucunda, sevgi nesnesi (ölüm, boşanma, bakıcı değişikliği) kaybıyla YAAB arasında güçlü bir ilişki olduğu vurgulanmıştır. 2006 yılında yapılan bir çalışmada YAAB'nin ÇAAB ile komplike yas arasında aracı rol oynadığı ileri sürülmüş (Vanderwerken vd., 2006). Ebeveyn kaybı ve boşanmanın AGF eşlik ettiği PB ile ilişkisi olduğu belirlenmiş. Bu çalışmada ayrılık anksiyetesi yer almasa da, PB ve ayrılık anksiyetesinin yakın ilişkide olduğu bilinmektedir (Tweed vd., 2008). Çevresel faktörler arasında anne çocuk ilişkisinin önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. YAAB ve PB olan olguların annelerinin aşırı koruyucu olduğu belirlenmiştir. Bu ilişkinin diğer bir bakış açısıyla kişiler arası duyarlılık olarak görüldüğü belirtilmiştir (Wilhelm vd., 2004). ÇAAB ile annenin aşırı müdahaleci tutumları ile ilişkisi olduğu saptanmıştır (Wood, 2007). ÇAAB ve SF olan çocukların ebeveynleri ile ilgili yapılan bir çalışmada, yetersiz kendilik algılarının ÇAAB sahibi ebeveynlerde daha yüksek olduğu belirtilmiş ve bu grupta ebeveynlik becerilerinin de daha yetersiz olduğu saptanmış (In-Albon ve Schneider, 2006). Ayrıca başka bir çalışmada ÇAAB ile ebeveyn kokain kullanımı arasında ilişki olabileceği belirtilmiştir (Morrow vd., 2009).

YAAB inceleyen nörogörüntüleme çalışmaları sınırlı bilgiler sunmaktadır. Bağlanma anksiyetesi ile sol hipokampal hücre sayısında azalma arasında ilişki olabileceği bildirilmiştir (Quirin vd., 2010). Bağlanma anksiyetesinde temporal lobunda

etkin rol oynadığı belirtilmiştir (Gillath vd., 2005). Ayrıca anksiyöz bağlanma biçimine sahip erişkinlere öfkeli yüz resimleri gösterildiğine sol amigdala aktivite artışı gösterilmiştir (Vriticka vd., 2008). Oksitosin sonrası korkulu imgelere verilen bilateral amigdala aktivitesinin düzenlendiği işlevsel görüntüle yöntemleri ile gösterilmiştir. Tüm bu çalışma sonuçlarında ayrılık anksiyetesi ile diğer anksiyete bozukluklarının nöroanatomik olarak net bir şekilde ayrışmadığı bulunmuştur (Kirsch vd., 2005).

Anksiyete bozukluklarında bilgi işlem sürecinde çeşitli sorunlar olduğu bilinmektedir. Bilgi işlem süreci olaylar ve sonrasında oluşan duygusal tepkiler ve yargıları içerir. Bu sürecin etyolojide ve tedavide önemli bir yer tuttuğu düşünülmektedir. Sıklıkla anksiyete bozukluklarında seçici dikkat, yanlış yargılar, yanlış yargıları tetikleyen uyarılar söz konusudur. YAAB bilgi işleme sürecini inceleyen çalışmalar yoktur. Genellikle ÇAAB üzerinde durulmuştur. ÇAAB olan ve olmayan çocukları karşılaştıran bir çalışmada, ÇAAB olan olgularda artmış tehdit algısı, daha fazla kaçınma davranışı, daha az tehlikeyle başa çıkma becerisi görülmüştür (Bögels ve Zigterman, 2000). Buna karşın yanlış yargıların anksiyöz çocuklar ile tutarlı bir ilişkisinin olmadığı vurgulanmıştır (Alfano vd., 2002). Başka bir araştırmacı yanlış yargıların depresyon ile ilişkisinin daha fazla olduğunu belirtmiştir (Eley vd., 2008).

Artmış dikkatin tehdit algısını arttırdığı böylece bilgi işlem sürecini başlattığı ve anksiyete durumunu büyüttüğü iddia edilmiştir. Bu durumda yanlış yargılara neden olduğu öne sürülmüştür (Roy vd., 2008; Vasey ve Daleiden, 1996). YAB, SF, ÇAAB olan çocuklar ile kontrol grubu karşılaştırıldığında, anksiyete bozukluğu olan grubun tehdit karşısında daha fazla dikkat gösterdikleri belirlenmiştir. Başka bir deneysel çalışmada ÇAAB ve SF olan çocuklara ile kontrol grubuna zorlu seçim reaksiyon zamanı gibi bir dizi metodlar uygulanmış, sonuçta ÇAAB olan olgularda kontrol grubuna göre daha fazla uyarılmışlık hali tespit edilmiştir (In-Albon vd., 2009). Benzer bir deneysel çalışmada ÇAAB ve kontrol grubununun tehdit algısına bağlı dikkat eğilimleri ölçülmüş, ÇAAB olan olguların ilk periyotta tehdit içerikli resimleri daha fazla gözle takip ettikleri tespit edilmiştir (In-Albon vd., 2010). 10 yaş üstü çocuklarda yapılan bir çalışmada ÇAAB semptom şiddeti ile korkunç yüzlere karşı gösterilen dikkat arasında kolerasyon olduğu gösterilmiştir (Perez-Olivas vd., 2008).

Olumsuz kognisyonlar üzerine yapılan bir çalışmada anksiyöz çocuklarda kontrol grubuna göre olumsuz kognisyonların daha sık olduğu gösterilmiştir. Kaçınma ve aktivasyon planlama açısından iki grup arasında belirgin bir fark bulunamamıştır (Bögels vd., 2003). Çalışmalarda olumsuz kognisyonların ÇAAB için etikleyici olduğu, ailesel faktörlere bağlı olduğu, özellikle ebeveyn karakteri ile yakından ilişkili olduğu vurgulanmıştır (Hudson ve Rapee, 2002).

Görsel ve işitsel bellek fonksiyonları ile ilgili çocuklar ve aileleri üzerinde yapılan bir çalışmada bellek defistinin; PB, MDB ile ilişkili olduğu, ÇAAB, SF ve YAB ile ilişkisi olmadığı bulunmuştur. Fakat görsel bellek defistinin ÇAAB ile ilişkisi olabileceğine vurgu yapılmıştır (Vasa vd., 2007). Başka bir çalışmada işitsel ve görsel bellek defistinin tüm anksiyete bozuklukları için predikte edici bir faktör olduğu ileri sürülmüştür (Pine vd., 1999). ÇAAB seçici bellek defistlerine neden olabileceği bununda beyinde gerilemeye neden olabileceği sonuçta YAAB oluşabileceği ileri sürülmüştür. Özellikle bellek defistlerinin, artmış seçici dikkatin ve olumsuz kognisyonların medial temporal lop ile ilişkisi olduğu vurgulanmıştır (Vasey ve Daleiden, 1996; Preston ve Gabrieli, 2002). Sonuç olarak ÇAAB için bilgi işlem süreçleri ile ilgili bilgiler belirsiz olması ve YAAB ile ilgili çalışmaların olmamasından dolayı sonuçlar yetersiz olduğu düşünülmektedir.

1.2.3. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesinin Epidemiyolojisi

Ulusal Ektanı Çalışması Replikasyonu, %77.5'nin YAA bozukluğu erişkinlik döneminde ortaya çıkan kişilerle yaptığı çalışmada, YAAB'nin yaşam boyu görülme oranını %6.6 olarak belirlemiştir.

Çoğu kez diğer bozukluklarla karışabildiğinden doktorlar ya da ruh sağlığı uzmanlarının gözünden kaçabilmedir. Ancak Hock ve ark., 1989; Ollendick ve ark., 1993; Manicavasagar ve ark., 1997a; 1997b; Fagiolini ve ark., 1998; Scher ve ark., 1999, Mayseless ve ark., 2000; Cyranowski ve ark., 2002a; Wijeratne ve ark., 2003 ve Diener ve ark., 2004 düşünüldüğünden daha yaygın olduğunu bildirmektedir. Bazı araştırmacılar bu bozukluğun aktarılabildiği yahut yalnızca erişkinlik döneminde ortaya çıkabileceğini savunmuşlardır. Manicavasagar ve ark. (2000), erişkinlik dönemine uzadığını savunurken, Costello ve ark. (2003), yaptığı boylamsal çalışması neticesinde, ÇAA olanların üç yılın sonunda belirtilerinin kaybolduğunu, bazı katılımcıların da

depresif bozukluk tanısı aldığını bildirmiştir. Foley ve ark. (2004), bu bozukluğun yetişkinlik döneminde devam etmediği, yalnızca çocukluk ve ergenlik dönemleriyle sınırlı olduğunu bildirmiştir.

Deltito ve ark. 1993, Manicavasagar ve ark. 2000, Cyranowski ve ark., 2002a; yetişkinlikte görülen bu durumun çocukluk ayrılma anksiyetesinden bağımsız, ilk olarak yetişkinlikte ortaya çıktığı görüşlerini desteklemektedir. Ancak bu araştırmaların örneklemeleri yetersiz olduğundan genellenememektedir.

Shear ve ark (2006) ise epidemiyolojik çalışmasında 9.282 kişi ile yaptığı çalışmada yaşam boyu prevalansını %6.6 olarak bulmuşlar ve bu bozukluğun ayrı bir kategori olarak DSM tanı ve sınıflandırma sisteminde yer alması gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca kadınlarda daha yaygın olduğunu ve erkeklerde daha çok yetişkinlikte ortaya çıktığını bildirmişlerdir. Ayrıca YAAB'nu işsizlik, eğitim düzeyinin düşük olması ve boşanma ile de ilişkili bulmuşlar ve kişinin günlük yaşam işlevselliğini bozduğunu bildirmişlerdir.

Ulusal Ek Tanı Çalışması Replikasyonu, yaşam boyu yaygınlık oranını %6.6 bulmakla beraber, %77.5'inin de ilk kez yetişkinlikte ortaya çıktığını bildirmiştir. Literatürde kadınların erkeklerden daha fazla bu rahatsızlığa sahip oldukları görüşü hakimdir. Shear ve ark. (2006)'nın çalışmasında erkeklerdeki ayrılma anksiyetesinin daha çok yetişkinlik döneminde çıktığı bildirilmektedir.

1.2.4. Diğer Ruhsal Sorunlarla İlişkisi

Klein (1964) ve Bowlby (1973), ayrılma anksiyetesinin, çocukluktaki sosyal fobi ve erişkinlikteki agorafobi ve PB için öncül olduğunu savunmuştur.

Alan yazında en çok AA ile PB ilişkisi incelenmiştir. Genel olarak AA, PB riskini artırır görüşü kabul edilmektedir. Ancak Otto ve ark., (2001) AA ve PB ilişkisinin anlamlı olmadığı yönünde bir bulguya ulaşmışlardır.

Manicavasagar ve Silove (1996, 1998, 2000), ÇAA' nin PB'un öncülü olduğunu bildirmiştir.

Araştırmaların dışında klinik gözlemler de PB olan hastaların çocukluk ya da yetişkinlik dönemlerinde AA belirtileri gösterdiklerine işaret etmektedir.

Laraia ve ark., (1994), AA belirtileri gösterenlerin erişkinlikte agorafobi belirtileri gösterdiklerini söylemişlerdir.

Gittelman ve ark., (1984), Shear ve ark., (1996), Lipsitz ve ark., (1994), PB ve AA'ne komorbid olarak depresyon ve birçok ruhsal bozukluk olduğunu savunmuşlardır.

Lewinsohn ve ark. (1997), AA'nin yetişkinlikte anksiyeteyi ve duygudurum bozukluğuna duyarlılığı arttırdığını söylemişlerdir.

Pini ve ark. (2005) AA olanları, sağlıklı kontrol gruplarına göre tüm ruhsal bozukluklarda daha yaygın ve şiddetli bulmuşlardır. Ayrıca Bipolar Afektif Bozukluğa sahip olanların, PB hastalarından daha yoğun AA belirtileri yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Çeşitli araştırmalar çocukluktaki ilk ayrılık kaygısı yaşantıları ile yetişkinlikteki kaygı bozuklukları arasında ilişki olduğunu (Ağargün ve Kara, 1995; Lutz ve Hock, 1995; Manicavasagar vd., 1999; Otto vd., 2001; Silove vd., 1993), ilk ayrılık kaygısının yetişkinlikte de ayrılık semptomlarının sürmesi ile doğrudan ilişkili olduğunu (Manicavasagar vd., 1999) göstermektedir. Bu açıklamalar çerçevesinde, çocukluk ve ergenlik yıllarındaki geçmiş ayrılık kaygısı yaşantılarının bireyin yetişkinlikteki kaygı düzeyinde önemli bir belirleyici faktör olabileceğini araştırma bulgularının desteklediği belirtilebilir.

Mertol, (2011), T'nin YAA için yordayıcı olduğu düşünöldüğü belirtilmektedir. Ayrıca, çocukluk çağında görölen anksiyetenin yetişkinlikte, PB, depresif bozukluk, YAB gibi hastalıklara yol açabileceği ya da dönüşebileceğini belirtmektedir. İşlevselliği bozmakla birlikte psikiyatrik rahatsızlığın tedavisini de kötü etkiliyor.

Oson ve Takahashi (2006), kaygı bozuklukları olanlarda en çok C kümesi kişilik bozuklukları tanısı konduğunu ve herhangi bir kişilik bozukluğu tanısı alanlarda AA'nin yüksek olduğunu saptamışlardır.

Birkaç yıllık izlem çalışmalarının haricinde boylamsal çalışmalara daha çok ihtiyaç vardır. Silove ve ark., (2007) da YAA'nın kategorik yapıdan ziyade boyutsal bir yapı gösterdiğine işaret eder.

1.3. Bağlanma Stilleri

1.3.1. Bağlanma Kuramı ve Gelişim Süreci

Bağlanma kuramını ilk defa İngiliz psikanalist ve psikiyatrist John Bowlby ortaya atmıştır. 1949 yılında sabıkalı ve ebeveynlerini kaybetmiş çocuklar üzerine yaptığı çalışmaların ardından, 1951 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) adına Avrupa'daki çocukların savaş sonrası akıl sağlığına dair bir bildiri hazırlamış, ileride geliştirecek olduğu bağlanma kuramının temelleri, bu bildirinin ardından yayımlanan Anne Bakımı ve Akıl Sağlığı (Maternal Care and Mental Health) kitabında kendisini göstermeye başlamıştır (Holmes, 1993). Kitabında temel olarak çocukların bakım vericileriyle bebeklikten itibaren sıcak, yakın ve tutarlı bir ilişki sürdürmelerinin, tüm yaşantıları boyunca zihinsel sağlıklarını etkileyecek önemli bir etken olduğu üzerinde durmuştur. Psikanalitik yönelimli bir araştırmacı olan Bowlby'nin, çocukların bakım veren kişilerle ilişkilerine dair bu temel varsayımı, kısa sürede etoloji, sosyobiyoloji, psikobiyoloji gibi disiplinlerin ilgi alanına girmiş ve günümüzde gelişimsel psikoloji, sosyal psikoloji ve klinik psikoloji alanlarında en yaygın kabul gören kuramlardan biri olan Bağlanma Kuramı'nın temelini oluşturmuştur. Diğer yandan kuram, yayımlandığı dönemde büyük ilgi görmüş ve dönemin çocuk bakım uygulamalarını büyük ölçüde etkilemiştir. Bowlby'nin "Anneden mahrum kalma" (maternal deprivation) temeline dayandırdığı bu ilk çalışmalar, deneysel çalışmalardan çok yetiştirme yurtlarında büyümüş çocuk ve ergenlerle yapılan klinik gözlemlere dayanmaktadır.

1.3.2. Bağlanmaya İlişkin Açıklamalar

Bowlby kurama ilişkin temel varsayımlarını klinik gözlemlerinden edinmiş olsa da, psikanalitik varsayımlara ve öngörülere hem psikoloji bilimi içerisinde hem de diğer disiplinlerde yapılacak olan deneysel çalışmalardan faydalanarak sağlam temeller edinilmesi gerektiğine inanmıştır. Bağlanma ve Kayıp'ın (Attachment and Loss) giriş

kısımında, “Psikanalitik kuramının davranışsal bir bilim statüsü edinmesi için, geleneksel yöntemlerinin yanına doğa bilimlerinin yöntemlerini de eklemesi gerektiğini” belirterek konuya yaklaşımını açıklamıştır (1969). Klinik gözlemlerinde rastladığı olguların temelindeki mekanizmaları anlamak üzere özellikle etolojik bulgulardan fazlasıyla yararlanmıştır. Lorenz ve Tinbergen’in 1952 yılında etoloji alanında yaptıkları çalışmalar, Bowlby tarafından bağlanma olgusunda işlev gören mekanizmaların evrimsel temellerinin incelenmesiyle insan gelişimine uyarlanmıştır. Bu çalışmalara göre yeni doğan kazlar, anneleri onlara besin sağlamıyor olsa bile, koşulsuz olarak annelerini izlemekte, annelerinden ayrıldıklarında cıvılda ve arama davranışıyla kaygı belirtileri göstermektedirler. Besin sağlama işlevinin bağlanma ilişkisinde beklenenden daha az rol oynadığını gösteren bir diğer çalışma, Harlow (1958) tarafından rhesus maymunları üzerinde yapılmıştır. Harlow, maymunları doğum anından itibaren annelerinden ayırmış ve onları sadece besin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri telden yapılmış bir yapay anne ile, besin sağlamayan ancak sıcak tutabilecek materyallerden yapılmış bir yapay annenin bulunduğu bir deney ortamına bırakmıştır. Çalışma boyunca maymunların, telden yapılmış yapay anneyi sadece besin ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları, buna karşın her gün ortalama 18 saati onlara sıcaklık sağlayan yapay anneyle geçirdikleri gözlenmiştir. Özellikle bu bulgu, ebeveynçocuk ilişkisinin yalnızca fiziksel ihtiyaçlar açısından değil, duygusal ihtiyaçlar açısından da çocuğun gelişimi açısından belirleyici bir faktör olduğunu düşündürmektedir. Bowlby’ye göre bu bulgular, psikanalizin görmezden gelmemesi gereken, evrimsel ve gelişimsel açıdan anlamlı bazı açıklamalar sunmaktadır.

1.3.3. Bireylerde Bağlanma Stilleri

Bowlby tarafından ortaya konan Bağlanma Kuramı’na yönelik, insanlarla yapılan en önemli çalışma, Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978) tarafından yapılmış olan “Garip Durum” (strange situation) deneyidir. 12-18 aylık bebeklerin annelerinden ayrıldıkları kısa periyotlarda gözlenmeleri üzerine kurulan deney, bağlanma stillerinin deneysel ortamda gözlenerek tanımlanması ve kategorize edilmesini sağlamıştır. Bebeklerin, bağlanma davranışlarına duyarlı olan ve olumlu tepkiler veren bakım vericilere karşı güvenli bağlanma eğiliminde oldukları bilinmektedir. “Garip Durum” deneyinde bakım vericiler tarafından terk edilmelerinin ardından bağlanma figürlerinin

onları yatıştırmasına açık olan, geri döndüklerinde bakım vericilerine protesto ya da kaçınma tepkileri göstermeyen, bakım vericileri tarafından diğer bebeklere göre daha çabuk sakinleştirilebilen ve odayı inceleme ya da oyun oynama gibi aktivitelere devam eden bebekler güvenli bağlanma örüntüsüne sahip bebekler olarak tanımlanmıştır. Bağlanma stillerinin kategorizasyonunda araştırmacılar “güvenli bağlanma” örüntüsü üzerinde hemfikir olsalar da, güvensiz bağlanma stiline bazı davranışsal farklılıklar içeren yapılardan oluştuğunu gözlemlemişler ve bu boyutları birbirinden ayrı güvensiz bağlanma stilleri olarak değerlendirmişlerdir. Kuramın kurucusu sayılan Bowlby, bağlanma davranışını ele alırken ilk olarak bağlanma - kopma (detachment) boyutlarıyla bir kavramsallaştırmaya gitmiştir. Ancak bağlanma olgusunu açıklamakta bağlanma ve kopma gibi iki boyutlu bir açıklama, fenomeni açıklamaya yetmemiştir. Ainsworth garip durum deneyinden sonra, bağlanma olgusu için “güvenli” ve “güvensiz” bağlanma boyutlarından bahsedilmesini önermiştir. Kopma kavramının araştırmacıları bebeğin bağlanma nesnesine “bağlanmadığı” gibi bir çıkarsamaya götürdüğünü, halbuki bu bebeklerin bakım vericilerinin varlığına diğerlerinden daha muhtaç olduklarını belli eden davranışlarda bulduklarını gözlemlemiştir (Ainsworth, 1969). Bowlby de kuramının temel kitabı olan Attachment and Loss'ta Ainsworth'e referans vererek bu sınıflandırmanın daha sağlıklı olduğunu belirtmiştir (1969). Güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip bebeklerin bağlanma davranışlarındaki farklılıklara dayanarak, güvensiz bağlanma “kaygılı-kararsız (ambivalent)” ve “kaçınan” olmak üzere iki alt boyutta ele alınmıştır. Kaygılı – kararsız bağlanma örüntüsüne sahip bebekler annelerine karşı hem kızgınlık hem yakınlık gibi karmaşık tepkiler vermekte, anneleri odadan çıktığında huzursuz olmakta ve bu huzursuzlukları anneleri geri döndüğünde de bir süre devam etmekte, yarım bıraktıkları aktivitelere geri dönmekte isteksiz davranmaktadırlar. Kaçınan bağlanma stili ise, ayrılığın ardından diğerleriyle iletişime geçmekte isteksizlik, geri döndüğünde bağlanma figürünü görmezden gelme, bağlanma figürü ile duygusal yakınlıktan kaçınma ve dikkatlerini sıkıntı yaratan ayrılma durumundan uzaklaştırmalarını sağlayacak aktivitelere yöneltme gibi davranışlar ile karakterizedir (Rholes ve Simpson, 2003).

Güvensiz bağlanma geliştiren bebeklerin bağlanma nesnelere ile tekrar bir araya geldiklerinde gösterdikleri tepkiler farklılaşsa da, ayrılma durumuna verilen ilk tepkiler bebekler arasında hemen hemen ortaktır. Bebeklerin ayrılma durumuna verdikleri ilk

tepkiler protesto, umutsuzluk ve kopma olarak sınıflandırılmaktadır. Evrimsel açıdan bakıldığında ayrılma anının hemen ardından ortaya çıkan ve ağlama davranışı ile karakterize olan protesto aşaması, bağlanma nesnesini geri getirebilmek için kullanılan güçlü bir tepkidir ve uyumsaldır. Ancak, bu tepki kısa süre içerisinde bağlanma nesnesini geri getirmeye yetmezse, çevredeki potansiyel tehlikelerin dikkatini çekmemek ve enerji harcamamak için sessiz olmak daha uyumsal hale gelmektedir. Bu ikinci aşama umutsuzluk aşaması olarak adlandırılmaktadır ve bebeğin sessiz ağlama tepkileri verdiği ve pasif bir bekleyiş içinde olduğu süreç olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma nesnesinin yokluğu sürerse, bebek son aşama olan kopma aşamasına girmektedir. Bu aşamada bebek bağlanma nesnesinin yokluğunu unutmuş gibi görünmektedir ve arama davranışı ile depresif duygudurum göstermemeye başlamaktadır (Bowlby, 1980).

Çeşitli hayvanlarda ve bazı primatlarda yapılan çalışmalar, özellikle memeli türlerinde bağlanma stillerini düzenleyen doğuştan getirilmiş biyolojik bir mekanizmanın varlığına işaret etmektedir (Hofer, 1984; Lorenz 1952). Biyolojik mekanizmaların bebeklik dönemi boyunca davranışın büyük bölümünü açıkladığı bilinmektedir ancak bu mekanizmaların doğrudan etkisi, sosyal yaşantıların ve deneyimlerin artması ile yetişkinlikte daha zor gözlenir hale gelmektedir. Diğer yandan hem hayvan hem de insanlarda biyolojik altyapısı olan bir çok mekanizmanın, yaşantılara bağlı olarak organizmanın çevreye uyumunu arttıracak biçimde şekil değiştirdiği bilinmektedir. Beynin hipotalamus bölgesinde bulunan biyolojik ritim ayarlayıcıları, organizmanın fizyolojik tepki ve gereksinimlerini çevredeki imkanlar ve sınırlılıklar dahilinde yeniden düzenlemektedir. Bu düzenleyici mekanizmanın duyarlı olduğu, literatürde ‘zeitgebers’ diye bilinen değişkenler türden türe değişmektedir. Örneğin böceklerde fizyolojik ritimlerin belirlenmesinde en önemli değişken ışık– karanlık döngüsüdür, ancak insanlarda fizyolojik tepkilerin düzenlenmesinin en güçlü belirleyicisi sosyal etkileşimlerdir. Beraber yaşamaya başlayan kadınların menstruel döngülerinin zamanla senkronize hale gelmesi (McClinctock, 1971), akraba olmayan erkeklerle aynı evde yaşayan kızların pubertal olgunluğa daha erken ulaşmaları (Moffitt, Caspi ve Belsky, 1992; Surbey, 1990) ve partnerleriyle yaşayan kadınların menstruel döngülerinin daha düzenli olması (Veith, Buck, Getzlaf, Van Daltsen ve Slade, 1983) fizyolojik düzenlemelerin çevresel koşullardan etkilendiğini gösteren kanıtlar sunmaktadır (aktaran, Hazan, Gur – Yaish ve Campa, 2004). Benzer şekilde yetişkinlikteki romantik

ilişkilerdeki bazı değişkenlerin, kişilerin bağlanma stilleri ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar, bağlanma mekanizmasının yetişkinlikte şekil değiştirirse de halen bireyler için önemli bir faktör olduğunu ve bu mekanizmanın çevresel faktörlerle sürekli bir etkileşim halinde olduğunu göstermektedir.

Bağlanma olgusunun biyolojik temelleri olduğu bilirse de, bağlanma davranışlarının belirli bireylere yönelik olarak gösterilmesi öğrenilmiş bir davranış olarak kabul edilmektedir. Carter ve arkadaşlarının (1994) tipik olarak eşlerine bağlanma davranışları gösteren bir tür olan prairie voles ile yaptıkları çalışma, basitçe aynı kafese konan hayvanların bağlanma geliştirdiklerini ve bağlanma sürecinin eğer çift cinsel temas yaşarsa ya da birlikte stres verici olaylara maruz kalırsa, çok daha hızlı ortaya çıktığını göstermiştir. Hayvanların hormonal dengelerinde de değişimler yaptıkları çalışmalarında, bağlanma olgusunun ortaya çıkması ve sürdürülmesinde dişilerde oksitosin ve erkeklerde vasopresin hormonlarının bağlanma davranışlarının düzenlenmesinde en önemli rolü oynadıklarını gözlemlemişlerdir. Carter ve arkadaşları bu bulgulara dayanarak bir bağlanma modeli öne sürmüşlerdir. Bu modele göre bağlanma, bilerek ya da tesadüfen aynı ortamda bulunma ile başlamaktadır, cinsel yakınlaşma ya da birlikte stres verici deneyimlere maruz kalma ile birlikte hypothalamic–pituitary–adrenocortical’a gönderilen sinyaller hipotalamusu uyarmaktadır ve posterior pituitary tarafından oksitosin ve vasopresin salgılanmaktadır (Hazan vd., 2004). Bu çevresel ve fizyolojik değişimler sürekli olarak aynı organizma ile eşleştiğinde ise, o organizmaya yönelik öğrenilmiş bir bağlanma davranışı gelişmektedir.

Farklı bağlanma stiline sahip bireylerin farklı kişilik özellikleri ve davranış tarzları sergileyebilirler. Ayrıca insanlar, sahip oldukları bağlanma stilinden kaynaklanan özelliklerini ilişkilerine yansıtıyor olabilirler. Aşağıda güvenli, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stillerine sahip bireylerin özellikleri kısaca açıklanmaktadır.

1.3.3.1. Güvenli Bağlanma Stiline Sahip Bireylerin Özellikleri

Bu stile sahip olan bireyler daha esnek bir egoya sahip oldukları için sorunlarla azimle, esneklikle ve kaynaklarını etkili bir şekilde seferber ederek baş etmektedirler. Bu kişilerin diğer bağlanma stillerine sahip bireylere göre sosyal becerileri daha iyidir. Ayrıca, sorun yaşadıklarında başkalarından yardım aldıkları, sosyal destek kaynağı

olabilecek sosyal beceriyi ve etkileşimi arttıran davranışlarda buldukları (empati kurma, rahatlatma, sıcak paylaşım ve gülümseme gibi), yapıcı, rahat ve olumlu bir tutum içerisinde oldukları belirtilmektedir (Davis, Morris ve Kraus, 1998; Elicker ve ark. 1992; Frankel ve Bates, 1990; Kobak ve Sceery, 1988; Mikulincer, 1998; Ognibene ve Collins, 1998).

Güvenli bağlanma stiline sahip erişkinler, yakın ilişkileri kolaylıkla kurabildiklerini ve bu ilişkilerin doyurucu olduklarını belirtmektedirler. Erişkinlerin ilişkileri genelde uzun süreli olmakta ve ilişkilerde az problem yaşamaktadırlar. Güvenli bağlanma stiline sahip olan erişkinlerin romantik ilişkilerde daha güvenli, mutlu ve beraber oldukları insanın hatalarına karşı daha fazla destek verdikleri ifade edilmektedir (Büyükşahin, 2006). Güvenli bireylerin arkadaş canlısı olma, başka insanlar tarafından sevilme gibi benlikleriyle alakalı olumlu temsilleri bulunmaktadır (Bartholomew ve Horowitz 1991; Collins, 1996; Hazan ve Shaver, 1987; Young ve Acitelli, 1998).

1.3.3.2. Korkulu Bağlanma Stiline Sahip Bireylerin Özellikleri

Hem benlik modelinin olumlu hem de başkaları modelinin olumsuz olduğu bağlanma stiline korkulu bağlanma stili adı verilmiştir. Araştırmacılara göre bu stile sahip bireyler kendilerini başkalarının desteğine ve sevgisine layık görmemekte; çevresindeki insanları güvenilmez ve reddedici olarak görmektedirler (Akt. Kayahan, 2002). Güvenli stilin karşıtı olan bu stile sahip insanlar başkalarıyla yakın ilişkilere girmekten kaçınmakla kendilerini reddedilmekten ve incinmekten koruyacaklarını düşünürler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

1.3.3.3. Kayıtsız Bağlanma Stiline Sahip Bireylerin Özellikleri

Kayıtsız stile sahip olanlar, olumlu bir benlik modeline sahip, başkalarını güvensiz olarak algılayan, yakınlık kurmak ve kendilerini başkalarına açmak istemeyen, ilişkilerinde yaşadıkları sorunların nedenini başka insanlara yükleyen, ilişki kurduğu kişiyle ilgili çoğunlukla olumsuz değerlendirmeler yapan bireylerdir. Ayrıca başkaları tarafından kontrollü, düşmanca ve soğuk olarak algılanan, yalnızlıktan hoşlanan kişilerin de bu stile sahip olduğu belirtilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991; Collins, 1996;

Collins ve Read, 1990; Feeney ve Noller, 1990; Hazan ve Shaver, 1987; Kobak ve Sceery, 1988; Mikulincer, 1998; Ognibene ve Collins, 1998; Sümer ve GÜngör, 1999).

Yakınlıktan kaçınmak, insanların olumsuz sonuçlar beklmeleri sonucunda diğeriyle yakın ilişki kurmaktan kaçınma derecelerini yansıtmaktadır. Kayıtsız ve korkulu bağlanma stili yakınlıktan kaçınma açısından birbirine benzemekte ancak kişinin olumlu bir benlik modeli geliştirmesi için diğeri için onayına ihtiyaç duyma açısından farklılaşmaktadır. Benzer şekilde korkulu ve saplantılı bağlanma stiline de olumlu bir benlik modeli geliştirmek için diğeri için şiddetle bağımlı olma konusunda birbirlerine benzemekte fakat yakın ilişkilerde yer almaya hazır olma konusunda farklılık göstermektedir. Saplantılı bağlanma stili grubundaki bireyler, bağımlılık ihtiyaçlarını karşılamak için diğeri için ulaşma çabası gösterirken, korkulu bağlanma stiline bireyler hayal kırıklığını en aza indirmek için yakınlıktan kaçmayı tercih ederler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

1.3.3.4. Saplantılı Bağlanma Stiline Sahip Bireylerin Özellikleri

Saplantılı bağlanma stili olan bireylerin, kendilerini en çok eleştiren, benlik değerlendirmeleri olumsuz, kendilerini ilişkilerine bağımlı hissedilen ve başka insanlara bağlanma konusunda daha fazla istekli görülen kişiler oldukları belirtilmektedir (Cozzarelli, Sümer ve Major, 1998; Feeney ve Noller, 1990; Hazan ve Shaver, 1987; Kobak ve Sceery, 1988; Sümer ve GÜngör, 1999). Ayrıca birlikteliklerini karşılıklılık ve aşırı kaynaşma beklentisi, aşırı kıskançlık ve duygusal iniş çıkışlar içeren bir şekilde yaşayan, bu yüzden de müdahaleciliklerinin ve aşırı yakınlıklarının sorun olduğu, ilişkilerinde daha çok kaygı yaşadıklarını belirten, ilişkide kendi duygu ve gereksinimlerini daha fazla ön planda tutan bireylerin sahip olduğu stildir (Bookwala ve Zdaniuk, 1998; Bartholomew ve Horowitz, 1991; Collins, 1996; Cooper ve ark., 1998; Hazan ve Shaver, 1987; Kobak ve Sceery, 1988; Mikulincer ve Nachshon, 1991).

Genel olarak bu tarz bir bağlanma stili olan bireyin, bağlanma figürleriyle olan yakınlığı korumak ve karşısındakilerden destek ve onay görme çabasıyla onlara karşı daha kontrol edici, kıskanç ve müdahaleci bir davranış eğilimi sergilediği, stres ile bu yolla baş etmeye çalıştığı ifade edilebilir. Ayrıca bu stil kişinin kendisine yönelik değersizlik duygularına, başkalarına ilişkin olumlu değerlendirmelerin eşlik ettiği

bağlanma stili olduğu söylenebilir. Bu bireyler kendileri hakkında olumsuz bir benlik şemasına sahip, başkalarının onay ve görüşüne bağımlı olabilirler.

1.3.4. Yetişkinlerde Bağlanma

Bağlanma stillerindeki farklılıkların temellerinin bebeklik döneminde atıldığı kabul edilmekle birlikte, tüm psikolojik süreç ve yapılar gibi bağlanmanın da dinamik bir doğası olduğu unutulmamalıdır. Bireylerin bebeklik döneminde oluşturmaya başladıkları içsel çalışan modeller, zamanla onlar için dünyayı algılamının bir aracı haline dönüşmektedir. Yani, insanlar bebeklikten itibaren geliştirdikleri bu modellerin oluşumuyla birlikte daha sonraki ilişkilerine belirli zihinsel şemaların etkisi altında girmektedirler. Bu modeller kişilerin başkalarıyla etkileşimlerinde gösterdikleri bağlanma davranışlarının düzenlenmesine, bağlanma davranışlarındaki bireysel farklılıklara ve bağlanma stillerinin yaşam boyu durağanlığına aracılık etmektedir. İçsel modeller bebeğin bakım vericisiyle olan ilişkisinin niteliğine, diğer bir deyişle bakım vericinin çocuğun gereksinimlerine ne derece duyarlı olduğuna bağlı olarak şekillenmektedir. Doğal olarak bazı bebekler bu gereksinimlere daha duyarlı bir bakım verici çevresine sahipken bazıları bu kadar şanslı olamamaktadır. Bebeklerin bu deneyimlere dayanarak iki boyut üzerinde temsiller geliştirdikleri düşünülmektedir. İlki bebeğin bakım vericisini duyarlı, kendisine ilgi gösteren ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek birisi ya da ihtiyaç olduğunda ulaşılamayan, istek ve ihtiyaçlarına duyarsız olarak algılamasına dayanan ‘başkaları’ modeli, diğeri ise başkaları modeline dayanarak bebeğin kendi değerine ilişkin bir temsil geliştirmesine ‘benlik temsili’dir. Bu temsillerin gerçeklikle örtüşüyor olup olmaması bireylerin kişilerarası ilişkilerinde sağlıklı bir işleyiş göstermeleri açısından önemlidir. Diğer yandan bu modeller belirli psikopatolojilere yatkınlık açısından da bireyler arasında farklılıklara yol açmaktadır. İçsel çalışan modeller kavramı bilişsel psikolojideki şema kavramına, transaksiyonel analizdeki senaryo kavramına ya da sosyal psikolojideki prototip kavramına oldukça benzer bir kavram olmakla birlikte, temeline kişilerle ve özellikle bakım vericilerle yaşanan duygusal deneyimleri alması açısından onlardan farklılaşmaktadır. Collins ve Read (1994) bağlanma figürleriyle girilen etkileşimlerle şekillenen bir yapı olarak içsel çalışan modellerin bağlanma deneyimine ilişkin anıları, bağlanma süreciyle ilişkili olarak benlik ve başkalarına ilişkine inanç, tutum ve beklentileri, bağlanmaya ilişkin amaç ve

ihtiyaçları ve bağlanmaya ilişkin hedeflere ulaşmayla ilişkili olacak plan ve stratejileri içermesi gerektiğini öne srmşlerdir (Rholes ve Simpson, 2004).

İçsel alışan modeller kişilerin yaşam olaylarını algılayışını etkileyen genel bir yapı olmakla birlikte, özellikle bağlanmaya ilişkin belirli durumlarda bu modellerin güncellendiği, yani değişime açık olduğu gözlenmektedir. Garip Durum paradigmasını kullanan deneylerin belirli zaman aralıklarıyla uygulanmasına dayanan araştırmalar, yaşam koşullarının sabit olduğu bireyler için bağlanma stillerinde değişimin gözlenmediğini, fakat radikal yaşam koşulu değişikliklerinin bağlanma stillerinde de farklılıkları beraberinde getirdiğini göstermektedir (Egeland ve Farber, 1984; Egeland ve Sroufe, 1981; Vaughn vd., 1979). Bu yaşam koşulları ekonomik durumdaki ani değişiklikler sebebiyle artan ebeveyn stresi, temel bakım vericinin çalışmaya başlaması ve bebeğe daha az zaman ayırması, taşınma, ebeveynlerin boşanması gibi durumlar olarak tanımlanmıştır.

Yine de bebeklik dönemi, bağlanma stilleri ve içsel çalışan modellerinin şekillenmesi açısından değişime yetişkinliğe oranla daha yatkındır. Bağlanma stillerinin yetişkinlik sırasında değişmesine ilişkin araştırmalardan elde edilen bulgular çelişkilidir. Literatürde sınırlı sayıda bulunan boylamsal bağlanma çalışmalarının tamamı bebeklikle yetişkinlik arasında bağlanma stillerinin farklı oranlarda değişebileceğine işaret etmekle birlikte, kimileri iki dönem arasında tamamen farklı bulgulara ulaşarak değişimin bağlanma stilleri için temel karakteristik olduğu sonucuna (Lewis, Feiring ve Rosenthal, 2000; Weinfeld, Sroufe ve Egeland, 2000), kimileri ise bu değişimin ancak belirli koşullarda ve sınırlı olarak meydana geldiği sonucuna varmışlardır (Hamilton, 2000; Waters, Merrick, Treboux, Crowell ve Albersheim, 2000). Ancak yine de bu değişimlerin tam olarak gelişimsel periyodların hangisinde meydana geldiği ya da birkaç periyoda yayılıp yayılmadığı kestirilememektedir. Bağlanma stillerinde zaman içerisinde meydana gelen değişikliği açıklamak üzere 3 farklı model sunulmaktadır. Bunlardan ilki, yaşam-stres modeli (life-stress model) Bowlby'nin de üzerinde durduğu dramatik yaşam stili değişikliklerinin kişilerin bağlanma stratejilerini farklılaştırabileceği fikri üzerinde durmaktadır. İkincisi, sosyal bilişsel modeldir. Buna göre kişilerin zaman içerisinde görece sabit bağlanma stilleri ve zihinsel şemaları olsa da, belirli durumlar ve deneyimlerle aktive olan farklı şemalara da sahiptirler. Özellikle romantik ilişkilerdeki

bağlanma davranışlarında görece kısa zaman dilimlerinde ortaya çıkan değişimler bu modellerle açıklanabilmektedir. Üçüncü model ise, bireysel farklılıklar modelidir. Bu modele göre belirli bireyler bazı kişilik patolojileriyle de ilişkili olabilecek kimi kişilik özelliklerine sahiptir ve bu özellikler kişinin kendisine ve diğerlerine ilişkin tutarlı temsillere sahip olamamasına neden olarak bağlanma davranışlarında değişikliklere ya da tutarsızlıklara sebep olmaktadır (Davila ve Cobb, 2004). Bu modelde kişilik özelliklerinin bağlanma stillerine ve bunların durağanlığına yaptığı etkiye vurgu yapılmaktadır.

1.3.5. Yetişkinlerde Bağlanmanın Ölçülmesi

Bağlanma olgusu temelde primatlar ve bebekler üzerindeki doğrudan gözlemlerle formüle edilmişse de, bağlanmanın yetişkinler üzerindeki etkileri ve yetişkinlerde ölçümü psikoloji literatüründe ilgi çekmiştir. Psikolojide yetişkinlerin bağlanma örüntüleri temelde iki yöntemle dayanarak ölçülmektedir. Bunlardan ilki, yetişkinlere verilen açık uçlu ya da çoktan seçmeli maddeler içeren ve bu yetişkinlerin çocuklukta bakım vericileriyle olan deneyimlerine dair anılarına ilişkin sorular sorulan ölçeklerin kullanıldığı yöntemdir. Yetişkinlerde Bağlanma Envanteri (Hesse, 1999) bu yöntemin benimsendiği ölçeklere bir örnektir. Söz konusu yöntemin doğrudan bakım vericiyle birey arasındaki bağlanma deneyimine yönelik bilgiler sağlaması gibi bir avantajı olmakla birlikte, bu bilgileri sunan katılımcının çocukluk dönemindeki bu deneyimlerini ne derece doğru olarak hatırlayabildiği kestirilememektedir. Diğer yandan bağlanma ilişkisinin temellerinin kuramsal olarak yaşamın ilk yıllarında atıldığı düşünüldüğünde, katılımcılar bu döneme ilişkin anıları hatırlayamayacağından, aslında bu yöntemde alınan ölçüm bize bağlanma stillerinin oluşum dönemine ve bu dönemdeki deneyimlere değil bağlanma örüntüsünün sabitleştiği döneme ilişkin veriler sunmaktadır.

Yetişkinlerde bağlanmayı ölçmek için kullanılan diğer bir yöntem ise, yetişkinlerin şimdiki zamanda ya da yakın geçmişte yaşadıkları romantik ilişkilerdeki davranış örüntülerine ilişkin sorular içeren ölçekler kullanmaktır.

Bebeklikte geliştirilen bağlanma stillerinin romantik ilişkilerdeki etkisi birçok çalışmada incelenmiştir. Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip bireylerin romantik ilişkilerindeki eşlerine yakınlaşmakta daha rahat oldukları ve onlara güvenmekte güçlük

çekmedikleri, kaçınan bağlanma gösteren bireylerin eşlerine yakınlaşmakta güçlük çektikleri ve kişisel sorunlarını paylaşmakta çekingen davrandıkları, kaygılı bağlanma gösterenlerin ise eşleriyle yakınlaşmak için olağan dışı bir çaba sarf ettikleri ancak yine de eşlerinin kendileriyle yakın olmak istemeyeceğini düşündükleri ve kendilerini terk edeceğinden korktukları bilinmektedir (Scher ve Mayeless, 1994). Bağlanma stilleri ile romantik ilişkilerin incelendiği hemen tüm çalışmalarda benzer bulgulara ulaşılması, bağlanma stillerinin romantik ilişkilerdeki tutumlara doğrudan etkisi olduğu görüşünün kabul görmesine yol açmıştır. Buna bağlı olarak yetişkinlerde bağlanma, çocukluktaki deneyimlere ilişkin sorular sormak yerine, katılımcılara bugünkü romantik ilişkilerine dair sorular sorularak dolaylı yoldan ölçülmeye başlanmıştır.

Brennan, Clark ve Shaver (1998) romantik ilişkiler üzerinden bağlanma stillerine yönelik ölçümler yapılan 60 kadar ölçeği faktör analizine sokarak, bunların içinden bağlanma olgusunu yeterli olarak açıklayabilecek iki ana faktörün (bağlanmaya ilişkin kaygı ve bağlanmaya ilişkin kaçınma) 18'er madde ile temsil edildiği bir ölçek olarak Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'ni (YİYE) geliştirmişlerdir. Kaygılı ve kaçınan bağlanma boyutları, Ainsworth'ün bağlanma tipolojisindeki bağlanma stilleri ile örtüşmektedir. Kısaca, kaçınan bağlanma stili duygusal ilişkilerinde karşı taraf ile fazla paylaşımda bulunmayan, ilişkilerinde mesafeli kişileri tanımlamaktadır. Kaygılı bağlanma stili ise ilişkide olduğu kişiyi kaybetmeye dair olağandışı bir korku ve aşırı yakınlık ihtiyacı ile karakterizedir.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini çocukluk ve ergenlik döneminde (18 yaşından önce) Kocaeli ili ve ilçelerinde 17 Ağustos 1999 Marmara Depremini yaşamış olan kişiler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme olarak ise deprem dolayısıyla can ve mal kaybı kaynaklı mağduriyeti olan 108 kişi ve deprem mağduru olmayan 108 kişi olmak üzere toplam 216 kişi kartopu örnekleme tekniği ile seçilmiştir. Kartopu örneklemede öncelikle evrene ait birimlerden birisi ile temas kurulur. Temas kurulan birimin yardımıyla ikinci birime, ikinci birimin yardımıyla üçüncü birime gidilir. Bu şekilde, sanki bir kartopunun büyümesi gibi örneklem büyüklüğü genişler (Karasar, 2016). Örneklemeye ilişkin özellikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.Örnekleme İlişkin Özellikler

	Deprem mağduru (n=108)		Deprem mağduru olmayan (n=108)	
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Cinsiyet				
Kadın	34	31.48	62	57.41
Erkek	74	68.52	46	42.59
Yaş				
24 yaş ve altı	50	46.30	28	25.93
25-27 yaş	26	24.07	40	37.04
28 yaş ve üzeri	32	29.63	40	37.04
Medeni durum				
Evli	20	18.52	23	21.30
Bekar	88	81.48	85	78.70
Öğrenim durumu				
İlköğretim ve lise	30	27.78	16	14.81
Ön lisans	31	28.70	17	15.74
Lisans ve lisansüstü	47	43.52	75	69.44
Gelir düzeyi				
2400 TL ve altı	40	37.04	36	33.33
2401-3400 TL	26	24.07	37	34.26
3401 TL ve üzeri	42	38.89	35	32.41
Deprem sırasında bulunulan yer				
Gölcük	62	57.41		
Karamürsel	8	7.41		
Kocaeli'nde başka bir ilçe	10	9.26		
Şehir dışı	28	25.93		
Deprem sırasında bulunulan yer				
Deprem bölgesi			23	21.30
Deprem bölgesi çevresi			33	30.56
Deprem bölgesi dışı			52	48.15
Deprem sırasında yara alma durumu				
Hayır. almadım	86	79.63		
Deprem bölgesinde değildim	16	14.81		
Evet. aldım	6	5.56		
Deprem sırasında enkaz altında kalma durumu				
Hayır	90	83.33		
Deprem bölgesinde değildi	12	11.11		
Evet	6	5.56		
Depremde bir yakın kaybetme durumu				
Hayır	54	50.00		
Evet	54	50.00		
Deprem sonrasında aynı bölgede yaşamaya devam etme durumu				
Hayır	26	24.07		
Evet	82	75.93		
Aile ile birlikte yaşama durumu				
Aileyle birlikte yaşamıyor	56	51.85	26	24.07
Aileyle birlikte yaşıyor	52	48.15	82	75.93

Deprem mağdurlarında, katılımcıların %31.48'i kadın, %68.52'si erkektir. Yaşta, %46.30'u 24 yaş altında, %24.07'si 25-27 yaş arasında, %29.63'ü 28 yaş üzerindedir. Yaşın ortalaması 27.56 ± 5.43 'tür. En küçük katılımcı 21, en büyük katılımcı 51 yaşındadır. Katılımcıların %81.48'i bekar, %18.52'si evlidir. Öğrenim durumunda, katılımcıların %27.78'i ilköğretim ve lise, %28.70'i ön lisans, %43.52'si lisans ve lisansüstü mezundur. Ayrıca katılımcıların %37.04'ü 2400 TL ve altı, %24.07'si 2401-3400 TL ve %38.89'u 3401 TL ve üzeri aylık gelire sahiptir.

Katılımcıların %57.41'i deprem sırasında Gölcükte, %7.41'i Karamürselde, %9.26'sı Kocaeli'de başka bir ilçede, %25.93'ü şehir dışında bulunmaktadır. Ayrıca katılımcıların %21.30'u deprem sırasında deprem bölgesinde, %30.56'sı deprem bölgesi çevresinde, %48.15'i deprem bölgesi dışında bulunmaktadır. Katılımcıların %79.63'ü deprem sırasında yara almamışken, %5.56'sı yara almıştır. Deprem sırasında enkaz altında kalma durumunda, katılımcıların %83.33'ü enkaz altında kalmazken, %5.56'sı enkaz altında kalmıştır. Katılımcıların %50'si depremde en az bir yakınını kaybetmiştir. Ayrıca katılımcıların %75.93'ü deprem sonrasında aynı bölgede yaşamaya devam etmektedir. Aile ile birlikte yaşama durumunda, katılımcıların %48.15'i aileyle birlikte yaşamaktadır.

Deprem mağduru olmayanlarda, katılımcıların %57.41'i kadın, %42.59'u erkektir. Yaşta, %25.93'ü 24 yaş altında, %37.04'ü 25-27 yaş arasında, %37.04'ü 28 yaş üzerindedir. Yaşın ortalaması 27.86 ± 5.63 'tür. En küçük katılımcı 19, en büyük katılımcı 50 yaşındadır. Katılımcıların %78.70'i bekar, %21.30'si evlidir. Öğrenim durumunda, katılımcıların %14.81'i ilköğretim ve lise, %15.74'ü ön lisans, %69.44'ü lisans ve lisansüstü mezundur. Ayrıca katılımcıların %33.33'ü 2400 TL ve altı, %34.26'sı 2401-3400 TL ve %32.41'i 3401 TL ve üzeri aylık gelire sahiptir. Aile ile birlikte yaşama durumunda, katılımcıların %75.93'ü aileyle birlikte yaşamaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında anket formu kullanılmıştır. Kullanılan formda sosyodemografik bilgiler, Ayrılık Anksiyetesi Belirti Envanteri ve Erişkin

Bağlanma Biçimi Ölçeği olmak üzere 3 bölüm yer almaktadır. Bölümlere ilişkin bilgiler alt başlıklar halinde verilmiştir.

2.2.1. Sosyodemografik Veri Formu

Sosyodemografik veri formunun kullanım amacı uygulanan ölçeklere katkı sağlayan bireyler hakkında detaylı bilgi edinmektir. Araştırma ölçeklerini pekiştirmek. istenilen verileri tamamlamak üzere sorular oluşturulmuştur. Deprem mağduru olanlarda 11 sorudan oluşan ve deprem mağduru olmayanlarda da 7 sorudan oluşan 2 farklı form kullanılmıştır. Bu formlar ile katılımcıların cinsiyet. yaş. medeni durum. öğrenim durumu. gelir düzeyi. deprem sırasında bulunulan yer. depremde yara alma durumu. depremde enkaz altında kalma durumu. deprem sonrasında deprem bölgesinde yaşamaya devam etme durumu ve aileyle birlikte yaşama durumuna ilişkin bilgiler elde edilmiştir.

2.2.2. Ayrılık Anksiyetesi Belirti Envanteri

AABE. Silove ve arkadaşları tarafından (1993) yetişkinlerin. 18 yaşından önceki ayrılma anksiyetelerine ilişkin anılarını ölçmeyi amaçlamak üzere geliştirilmiş bir ölçektir. 4 puanlık bir likert ölçeği üzerinde sınıflandırılan maddeler. hem konuya ilişkin literatürden hem de DSM III-R'nin çocukluk çağı "Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu" ölçütlerinden türetilmiştir. AABE oluşturulurken. ayrılma anksiyetesinin çevresel belirleyicileri ya da davranışsal görünümünden çok öznel yaşantılara ilişkin bilgi toplanması amaçlanmıştır. Bu nedenle. ölçek ile anksiyetenin olası davranışsal ya da kişilerarası sonuçlarının değil. kişinin öznel yaşantılarının elde edilmesi hedeflenmiştir. AABE'nin. yetişkinlikteki ayrılma anksiyetesini standardize şekilde ölçmede yararlı bir ölçüm aracı olduğu ortaya konulmuştur. Diriöz (2010) tarafından AABE'nin geliştirilmesinde uygulanan psikometrik analizler. ölçeğin uyumlu bir faktör yapısına. yüksek bir içsel tutarlılığa (Cronbach's Alfa>.80). ve yüksek test-yeniden test güvenilirliğine sahip olduğunu göstermektedir (sınıfiçi korelasyon katsayısı=.89). Bu araştırma kapsamında yapılan güvenilirlik analizinde ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0.92 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği

Hazan ve Shaver (1987) tarafından geliştirilen ilk bölümü üç farklı ifadeden oluşmaktadır. Ölçeğin Mikulincer (1993) tarafından geliştirilen ikinci bölümünde her bir bağlanma biçimi 5 madde ile temsil edilmekte ve en yüksek puan hangisinden alındıysa bireyin bağlanma biçimi onunla belirlenmektedir. Bu çalışma söz konusu ölçüm aracının uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasıdır. Kesebir, Kökçü ve Dereboy (2012) tarafından Türkçe'ye çeviri ve geçerlilik güvenilirlik çalışması yeniden yapılmıştır. Önceki geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarda iç tutarlılık kaygılı/ikircikli ve kaçınan bağlanma için kabul edilebilir iken (Cronbach alpha= 0.61 ve 0.66) (3) güvenli bağlanma için düşük olması (0.42) nedeniyle Kesebir ve arkadaşları (2012) tarafından ikinci bölümde anlaşılır olmadığı düşünülen maddeler bölünerek 15 olan madde sayısı 18'e çıkarılmıştır. Orijinalinde her bir madde 1 ile 7 arasında puanlanırken, tarafımızdan '1 ile 5 arasında olarak cevaplanması istenmiştir. Kesebir ve arkadaşları (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre güvenli, kaçınan ve kaygılı/ikircikli bağlanma için sırasıyla Cronbach alpha 0.72, 0.82 ve 0.85'tir. Bu araştırma kapsamında yapılan güvenilirlik analizinde ölçeğin Cronbach Alfa katsayıları güvenli bağlanma için 0.86, kaçınan bağlanma için 0.81 ve kaygılı/ikircikli bağlanma için 0.87 olarak hesaplanmıştır.

2.3. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada mevcut durumu tespit etme amaçlandığından tarama modeline başvurulmuştur. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan şey, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2016).

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 23.00 kullanılmıştır. Araştırma kapsamında hangi analiz türlerinin kullanılacağına karar vermek üzere normallik testleri yapılmış ve ilgili sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Normallik Test Sonuçları

	Deprem mağduru (n=108)		Deprem mağduru olmayan (n=108)	
	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
Kaçınan bağlanma	0.01	-0.61	0.48	-0.64
Kaygılı bağlanma	0.37	0.53	-0.98	0.59
Güvenli bağlanma	-0.26	0.92	0.38	1.19
Ayrılma anksiyetesi	0.56	1.21	0.39	1.23

Tabachnick vd (2013)'e göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1.50 ile -1.50 arasında olması verilerin normal dağıldığını göstermektedir. Benzer şekilde George ve Mallery (2010)'a göre ise çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2.00 ile -2.00 arasında bulunması verilerin normal dağılım gösterdiğini betimlemektedir. Literatürdeki bu bilgilerden yola çıkarak tüm alt ölçekler için verilerin normal dağılımı belirlenmiştir. Bu doğrultuda deprem mağduru olan ve olmayan grupların, bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetesi düzeylerinin karşılaştırıldığı hipotezlerin sınanması için t-test kullanılmıştır. Bununla birlikte gruplar içerisinde bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişkinin ortaya koyulabilmesi için Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Analizlerin son basamağında ise fark analizleri olarak ise ikili grupların karşılaştırılmasında t-test, üç ve daha fazla bağımsız grupların karşılaştırılmasında ise ANOVA ve Post Hoc testlerinden Scheffe Test kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında $\alpha=0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

III. BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Betimleyici İstatistikler

Tablo 3'te araştırma katılımcıların kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma, güvenli bağlanma ve ayrılma anksiyetesi düzeylerine ilişkin betimleyici istatistikler yer almaktadır.

Tablo 3. Araştırma Ölçeklerinin Betimleyici İstatistik Tablosu

	Deprem mağduru (n=108)		Deprem mağduru olmayan (n=108)	
	Range	Ort±SS	Range	Ort±SS
Kaçınanbağlanma	1.50-4.17	2.84±0.58	2.00-3.67	2.67±0.48
Kaygılıbağlanma	1.50-4.50	2.94±0.65	1.17-3.33	2.70±0.56
Güvenlibağlanma	1.67-4.67	3.07±0.62	1.50-5.00	2.94±0.79
Ayrılmaanksiyetesi	0.22-2.56	0.87±0.49	0.22-3.00	0.88±0.56

Deprem mağdurlarında, kaçınan bağlanmanın ortalaması 2.84±0.58, kaygılı bağlanmanın ortalaması 2.94±0.65, güvenli bağlanmanın ortalaması 3.07±0.62, ayrılma anksiyetesinin ortalaması 0.87±0.49 olarak bulunmuştur.

Deprem mağduru olmayanlarda, kaçınan bağlanmanın ortalaması 2.67±0.48, kaygılı bağlanmanın ortalaması 2.70±0.56, güvenli bağlanmanın ortalaması 2.94±0.79, ayrılma anksiyetesinin ortalaması 0.88±0.56 olarak bulunmuştur.

3.2. Deprem Mağduru Olan ve Olmayan Grupların Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesi Karşılaştırması

Tablo 4'te bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesinin deprem mağduru olan ve olmayanlar arasında karşılaştırılmasına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 4. Bağlanma Stilleri Ve Ayrılık Anksiyetesinin Deprem Mağduru Olan Ve Olmayanlar Arasında Karşılaştırılması

	N	X	SS	t	P
Kaçınan bağlanma				2.26	0.025
Deprem mağduru	108	2.84	0.58		
Deprem mağduru olmayan	108	2.67	0.48		
Kaygılı bağlanma				2.88	0.004
Deprem mağduru	108	2.94	0.65		
Deprem mağduru olmayan	108	2.70	0.56		
Güvenli bağlanma				1.39	0.166
Deprem mağduru	108	3.07	0.62		
Deprem mağduru olmayan	108	2.94	0.79		
Ayrılma anksiyetesi				-0.06	0.954
Deprem mağduru	108	0.87	0.49		
Deprem mağduru olmayan	108	0.88	0.56		

Deprem mağduru ve deprem mağduru olmayan kişilerin. bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür ($p < 0.05$). Kaçınan bağlanmada. deprem mağduru katılımcıların ortalaması. deprem mağduru olmayan katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Kaygılı bağlanmada. deprem mağduru katılımcıların ortalaması. deprem mağduru olmayan katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir.

3.3. Deprem Mağduru Olan ve Olmayan Katılımcılarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesi İlişkisi

Tablo 5'te deprem mağduru kişilerde bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesi arasındaki ilişki yer almaktadır.

Tablo 5. Deprem Mağduru Katılımcıların Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesi İlişkisi

	1	2	3	4
1.Kaçınan bağlanma	-	0.65**	0.31**	0.23*
2.Kaygılı bağlanma		-	0.44**	0.26**
3.Güvenli bağlanma			-	-0.47**
4.Ayrılma anksiyetesi				-

** $p < 0.01$ ve * $p < 0.05$

Kaçınan bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p=0.000$; $r=0.23$). Bu ilişki pozitif yönde ve düşük düzeydedir.

Kaygılı bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p=0.001$; $r=0.26$). Bu ilişki pozitif yönde ve düşük düzeydedir.

Güvenli bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p=0.015$; $r=-0.47$). Bu ilişki negatif yönde ve düşük düzeydedir.

Tablo 6. Deprem Mağduru Olmayan Katılımcıların Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesi İlişkisi

	1	2	3	4
1. Kaçınan bağlanma	-	0.62**	0.68**	0.11*
2. Kaygılı bağlanma		-	0.80**	0.43**
3. Güvenli bağlanma			-	-0.38**
4. Ayrılma anksiyetesi				-

** $p < 0.01$ ve * $p < 0.05$

Kaçınan bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p=0.019$; $r=0.11$). Bu ilişki pozitif yönde ve düşük düzeydedir.

Kaygılı bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p=0.000$; $r=0.43$). Bu ilişki pozitif yönde ve orta düzeydedir.

Güvenli bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p=0.000$; $r=-0.38$). Bu ilişki negatif yönde ve düşük düzeydedir.

3.4. Deprem Mağduru Olan ve Olmayan Katılımcılarda. Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Sosyo-demografik Özelliklere Göre Farklılaşması

3.4.1. Cinsiyete Göre Farklılaşmalar

Tablo 7’de deprem mağduru olanlarda bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesinin cinsiyete göre değişimine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 7. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu

	N	X	SS	t	P
Kaçınan bağlanma				-4.54	0.000
Kadın	34	2.49	0.51		
Erkek	74	3.00	0.55		
Kaygılı bağlanma				-3.83	0.000
Kadın	34	2.61	0.58		
Erkek	74	3.09	0.62		
Güvenli bağlanma				0.60	0.549
Kadın	34	3.13	0.57		
Erkek	74	3.05	0.65		
Ayrılma anksiyetesi				1.93	0.056
Kadın	34	1.01	0.37		
Erkek	74	0.81	0.53		

Bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma cinsiyete göre farklılaşmaktadır ($p<0.050$). Kaçınan bağlanmada. erkek katılımcıların ortalaması. kadın katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Kaygılı bağlanmada. erkek katılımcıların ortalaması. kadın katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir.

Tablo 8. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu

	N	X	SS	t	P
Kaçınan bağlanma				-2.79	0.007
Kadın	62	2.56	0.37		
Erkek	46	2.83	0.57		
Kaygılı bağlanma				-1.15	0.254
Kadın	62	2.65	0.41		
Erkek	46	2.78	0.71		
Güvenli bağlanma				-1.40	0.166
Kadın	62	2.84	0.44		
Erkek	46	3.08	1.08		
Ayrılma anksiyetesi				-2.58	0.013
Kadın	62	0.75	0.29		
Erkek	46	1.05	0.76		

Bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi faktörü cinsiyete göre farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Kaçınan bağlanmada erkek katılımcıların ortalaması kadın katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Ayrılma anksiyetesinde erkek katılımcıların ortalaması kadın katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir.

3.4.2. Yaşa Göre Farklılaşmalar

Tablo 9’da deprem mağduru olanlarda bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesinin yaşa göre değişimine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 9. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Yaşa Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu

	N	X	SS	F	P	Scheffe Test
Kaçınan bağlanma				2.24	0.111	
24 yaş ve altı	50	2.96	0.59			
25-27 yaş	26	2.77	0.67			
28 yaş ve üzeri	32	2.70	0.47			
Kaygılı bağlanma				2.78	0.067	
24 yaş ve altı	50	2.97	0.55			
25-27 yaş	26	3.13	0.78			
28 yaş ve üzeri	32	2.74	0.63			
Güvenli bağlanma				5.43	0.006	
24 yaş ve altı	50	3.20	0.33			1>3
25-27 yaş	26	3.19	0.93			2>3
28 yaş ve üzeri	32	2.78	0.59			
Ayrılma anksiyetesi				5.25	0.007	
24 yaş ve altı	50	0.89	0.36			
25-27 yaş	26	1.08	0.77			2>3
28 yaş ve üzeri	32	0.68	0.27			

Bağlanma stilleri faktörlerinden güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi faktörü yaşa göre farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Güvenli bağlanmada, 24 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcıların ortalaması, 28 yaş ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. 25-27 yaş arası yaş grubundaki katılımcıların ortalaması, 28 yaş ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Ayrılma anksiyetesinde, 25-27 yaş arası yaş grubundaki katılımcıların ortalaması, 28 yaş ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir.

Tablo 10. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Yaşa Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu

	N	X	SS	F	P	Scheffe Test
Kaçınan bağlanma				22.84	0.000	
24 yaş ve altı	28	2.23	0.20			
25-27 yaş	40	2.89	0.46			2>1
28 yaş ve üzeri	40	2.76	0.45			3>1
Kaygılı bağlanma				4.98	0.009	
24 yaş ve altı	28	2.43	0.75			
25-27 yaş	40	2.78	0.52			2>1
28 yaş ve üzeri	40	2.82	0.34			3>1
Güvenli bağlanma				8.76	0.000	
24 yaş ve altı	28	2.46	0.86			
25-27 yaş	40	3.20	0.89			2>1
28 yaş ve üzeri	40	3.02	0.39			3>1
Ayrılma anksiyetesi				6.30	0.003	
24 yaş ve altı	28	1.19	0.88			1>2
25-27 yaş	40	0.74	0.30			1>3
28 yaş ve üzeri	40	0.80	0.38			

Bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma kaygılı bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi faktörü yaşa göre farklılaşmaktadır ($p<0.050$). Kaçınan bağlanmada 25-27 yaş arası yaş grubundaki katılımcıların ortalaması, 24 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. 28 yaş ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ortalaması 24 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Kaygılı bağlanmada 25-27 yaş arası yaş grubundaki katılımcıların ortalaması 24 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. 28 yaş ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ortalaması 24 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Güvenli bağlanmada 25-27 yaş arası yaş grubundaki katılımcıların ortalaması 24 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. 28 yaş ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ortalaması 24 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Ayrılma anksiyetesinde, 24 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcıların ortalaması 25-27 yaş arası yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. 24 yaş ve altı yaş grubundaki katılımcıların ortalaması 28 yaş ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir.

3.4.3. Medeni Duruma Göre Farklılaşmalar

Tablo 11’de deprem mağduru olanlarda bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesinin medeni duruma göre değişimine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 11. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu

	N	X	SS	t	P
Kaçınan bağlanma				-2.03	0.044
Evli	20	2.60	0.57		
Bekar	88	2.89	0.58		
Kaygılı bağlanma				-1.58	0.116
Evli	20	2.73	0.54		
Bekar	88	2.98	0.66		
Güvenli bağlanma				-4.19	0.000
Evli	20	3.19	0.60		
Bekar	88	2.58	0.58		
Ayrılma anksiyetesi				-3.13	0.003
Evli	20	0.67	0.26		
Bekar	88	0.92	0.52		

Bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi faktörü medeni duruma göre farklılaşmaktadır ($p < 0.05$). Kaçınan bağlanmada bekar katılımcıların ortalaması evli katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Güvenli bağlanmada evli katılımcıların ortalaması bekar katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Ayrılma anksiyetesinde bekar katılımcıların ortalaması evli katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir.

Tablo 12. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Medeni Duruma Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu

	N	X	SS	t	P
Kaçınan bağlanma				0.27	0.787
Evli	23	2.70	0.46		
Bekar	85	2.66	0.49		
Kaygılı bağlanma				-0.73	0.465
Evli	23	2.65	0.27		
Bekar	85	2.72	0.61		
Güvenli bağlanma				0.22	0.828
Evli	23	2.96	0.07		
Bekar	85	2.94	0.89		
Ayrılma anksiyetesi				-0.65	0.516
Evli	23	0.81	0.40		
Bekar	85	0.90	0.60		

Bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma kaygılı bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi faktörü medeni duruma göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

3.4.4. Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşmalar

Tablo 13’de deprem mağduru olanlarda bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesinin öğrenim durumuna göre değişimine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 13. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu

	N	X	SS	F	P
Kaçınan bağlanma				1.20	0.306
İlköğretim ve lise	30	2.92	0.68		
Ön lisans	31	2.91	0.51		
Lisans ve lisansüstü	47	2.74	0.56		
Kaygılı bağlanma				1.05	0.353
İlköğretim ve lise	30	3.05	0.72		
Ön lisans	31	2.98	0.72		
Lisans ve lisansüstü	47	2.84	0.54		
Güvenli bağlanma				0.20	0.821
İlköğretim ve lise	30	3.12	0.57		
Ön lisans	31	3.02	0.82		
Lisans ve lisansüstü	47	3.08	0.51		
Ayrılma anksiyetesi				0.97	0.383
İlköğretim ve lise	30	0.89	0.50		
Ön lisans	31	0.96	0.65		
Lisans ve lisansüstü	47	0.81	0.34		

Bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma kaygılı bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi faktörü öğrenim durumuna göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 14. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Öğrenim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu

	N	X	SS	F	P	Scheffe Test
Kaçınan bağlanma				6.33	0.003	
İlköğretim ve lise	16	2.31	0.48			
Ön lisans	17	2.62	0.58			3>1
Lisans ve lisansüstü	75	2.76	0.43			
Kaygılı bağlanma				7.43	0.001	
İlköğretim ve lise	16	2.24	0.78			2>1
Ön lisans	17	2.72	0.58			3>1
Lisans ve lisansüstü	75	2.80	0.44			
Güvenli bağlanma				8.11	0.001	
İlköğretim ve lise	16	2.47	0.68			3>1
Ön lisans	17	2.55	0.87			3>2
Lisans ve lisansüstü	75	3.13	0.72			
Ayrılma anksiyetesi				10.15	0.000	
İlköğretim ve lise	16	1.41	1.12			1>2
Ön lisans	17	0.89	0.18			1>3
Lisans ve lisansüstü	75	0.76	0.35			

Bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma kaygılı bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi faktörü öğrenim durumuna göre farklılaşmaktadır ($p<0.05$). Kaçınan bağlanmada lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların ortalaması ilköğretim ve lise mezunu katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Kaygılı bağlanmada Ön lisans mezunu katılımcıların ortalaması ilköğretim ve lise mezunu katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların ortalaması ilköğretim ve lise mezunu katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Güvenli bağlanmada lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların ortalaması ilköğretim ve lise mezunu katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların ortalaması ön lisans mezunu katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. Ayrılma anksiyetesinde ilköğretim ve lise mezunu katılımcıların ortalaması, ön lisans mezunu katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir. İlköğretim ve lise mezunu katılımcıların ortalaması lisans ve lisansüstü mezunu katılımcıların ortalamasından anlamlı şekilde yüksektir.

3.4.5. Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmalar

Tablo 15’te deprem mağduru olanlarda bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesinin gelir düzeyine göre değişimine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 15. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu

	N	X	SS	F	P
Kaçınan bağlanma				3.37	0.692
2400 TL ve altı	40	2.79	0.65		
2401-3400 TL	26	2.81	0.48		
3401 TL ve üzeri	42	2.90	0.58		
Kaygılı bağlanma				0.04	0.958
2400 TL ve altı	40	2.96	0.77		
2401-3400 TL	26	2.91	0.61		
3401 TL ve üzeri	42	2.94	0.55		
Güvenli bağlanma				4.50	0.613
2400 TL ve altı	40	3.30	0.68		
2401-3400 TL	26	2.91	0.67		
3401 TL ve üzeri	42	2.96	0.47		
Ayrılma anksiyetesi				11.41	0.070
2400 TL ve altı	40	1.11	0.57		
2401-3400 TL	26	0.90	0.41		
3401 TL ve üzeri	42	0.63	0.32		

Deprem mağduru kişilerde bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma kaygılı bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi gelir düzeyine göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 16. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetinin Gelir Düzeyine Göre Farklılaşmasına İlişkin ANOVA Tablosu

	N	X	SS	F	P
Kaçınan bağlanma				17.73	0.124
2400 TL ve altı	36	2.38	0.41		
2401-3400 TL	37	2.96	0.42		
3401 TL ve üzeri	35	2.67	0.44		
Kaygılı bağlanma				1.02	0.363
2400 TL ve altı	36	2.63	0.73		
2401-3400 TL	37	2.81	0.42		
3401 TL ve üzeri	35	2.67	0.47		
Güvenli bağlanma				2.17	0.119
2400 TL ve altı	36	2.76	0.81		
2401-3400 TL	37	3.14	0.73		
3401 TL ve üzeri	35	2.91	0.79		
Ayrılma anksiyetesi				4.46	0.064
2400 TL ve altı	36	1.10	0.81		
2401-3400 TL	37	0.80	0.38		
3401 TL ve üzeri	35	0.74	0.28		

Deprem mağduru olmayan kişilerde bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma kaygılı bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi gelir düzeyine göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

3.4.6. Depremde Bir Yakınını Kaybetme Durumuna Göre Farklılaşmalar

Tablo 17’de deprem mağduru olanlarda bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesinin depremde bir yakınını kaybetme durumuna göre değişimine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 17. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Depremde Bir Yakınını Kaybetme Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu

	N	X	SS	t	P
Kaçınan bağlanma				-0.93	0.353
Hayır	54	2.78	0.57		
Evet	54	2.89	0.60		
Kaygılı bağlanma				0.30	0.767
Hayır	54	2.96	0.63		
Evet	54	2.92	0.66		
Güvenli bağlanma				2.31	0.083
Hayır	54	3.21	0.62		
Evet	54	2.94	0.61		
Ayrılma anksiyetesi				1.46	0.148
Hayır	54	0.94	0.60		
Evet	54	0.81	0.34		

Deprem mağduru kişilerde bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma kaygılı bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi depremde bir yakınını kaybetme durumuna göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 18. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksitesinin Deprem Sonrasında Aynı Bölgede Yaşamaya Devam Etme Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu

	N	X	SS	t	P
Kaçınan bağlanma				-3.46	0.061
Hayır	26	2.55	0.44		
Evet	82	2.93	0.60		
Kaygılı bağlanma				-4.56	0.080
Hayır	26	2.58	0.37		
Evet	82	3.05	0.67		
Güvenli bağlanma				-0.57	0.568
Hayır	26	3.01	0.57		
Evet	82	3.09	0.64		
Ayrılma anksiyetesi				1.10	0.274
Hayır	26	0.97	0.40		
Evet	82	0.84	0.51		

Bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma kaygılı bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi deprem sonrasında aynı bölgede yaşama durumuna göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

3.4.7. Aile ile Birlikte Yaşama Durumuna Göre Farklılaşmalar

Tablo 19’da deprem mağduru olanlarda bağlanma stilleri ve ayrılık anksiyetesinin aile ile birlikte yaşama durumuna göre değişimine ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 19. Deprem Mağduru Olanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Aile İle Birlikte Yaşama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu

	N	X	SS	t	P
Kaçınan bağlanma				-1.84	0.069
Aileyle birlikte yaşamıyor	56	2.74	0.55		
Aileyle birlikte yaşıyor	52	2.94	0.61		
Kaygılı bağlanma				-1.87	0.064
Aileyle birlikte yaşamıyor	56	2.83	0.62		
Aileyle birlikte yaşıyor	52	3.06	0.66		
Güvenli bağlanma				-1.39	0.168
Aileyle birlikte yaşamıyor	56	2.99	0.62		
Aileyle birlikte yaşıyor	52	3.16	0.62		
Ayrılma anksiyetesi				-0.10	0.919
Aileyle birlikte yaşamıyor	56	0.87	0.33		
Aileyle birlikte yaşıyor	52	0.88	0.62		

Bağlanma stilleri faktörlerinden kaçınan bağlanma kaygılı bağlanma ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi faktörü aile ile birlikte yaşama durumuna göre farklılaşmamaktadır ($p>0.05$).

Tablo 20. Deprem Mağduru Olmayanlarda Bağlanma Stilleri ve Ayrılık Anksiyetesinin Aile İle Birlikte Yaşama Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin t-test Tablosu

	N	X	SS	t	P
Kaçınan bağlanma				-0.21	0.834
Aileyle birlikte yaşamıyor	26	2.65	0.53		
Aileyle birlikte yaşıyor	82	2.68	0.47		
Kaygılı bağlanma				-2.51	0.170
Aileyle birlikte yaşamıyor	26	2.41	0.74		
Aileyle birlikte yaşıyor	82	2.79	0.45		
Güvenli bağlanma				-3.06	0.023
Aileyle birlikte yaşamıyor	26	2.54	0.68		
Aileyle birlikte yaşıyor	82	3.07	0.78		
Ayrılma anksiyetesi				3.28	0.361
Aileyle birlikte yaşamıyor	26	1.31	0.86		
Aileyle birlikte yaşıyor	82	0.74	0.33		

Tabloya göre deprem mağduru olmayan kişilerde güvenli bağlanma aile ile birlikte yaşama durumuna göre değişmektedir ($p<0.05$). Buna göre aile ile birlikte yaşayanların güvenli bağlanma dzeyeleri aile ile birlikte yaşamayanlardan yüksektir.

IV. BÖLÜM

YORUM

Bu araştırmada çocukluk ve ergenlik döneminde (18 yaşından önce) Kocaeli ili ve ilçelerinde 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi ni yaşamış ve bu sebeple mağduriyet geçmişi olan yetişkinler ile herhangi bir mağduriyeti olmayan yetişkinlerin ayrılık anksiyetesi ve bağlanma stilleri düzeylerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 108 deprem mağduru ve 108 deprem mağduru olmayan kişiye anket uygulanmıştır.

Deprem mağduru olan kişilerin %68 ile çoğunluğu erkeklerden oluşurken deprem mağduru olmayanlarda %57 ile kadınların daha fazla katılım sergilediği görölmüştür. Deprem mağduru olan katılımcıların yaş ortalaması 27.56 ± 5.43 olarak hesaplanmıştır. Bu durum katılımcıların deprem sırasında ortalama 8 yaşında olduğunu ve çocukluk dönemi ni yaşadıklarını göstermektedir. Benzer şekilde deprem mağduru olmayan grup katılımcıları da deprem sırasında çocukluk dönemindeki yetişkinler arasından seçildiği için bu grubun yaş ortalaması 27.86 ± 5.63 olarak hesaplanmıştır. Grupların yaş ortalamalarının birbirine yakın seyretmesi deprem anında her iki grubun da benzer özellikler taşıyan çocukluk döneminde olduğunu işaret etmekte olup; depremin etkileri dönemselsel özelliklerden bağımsız hale getirilmeye çalışılmıştır.

Katılımcılarımızdan deprem mağduru olanların %57'lik oran ile deprem anında Gölcük'te bulunuyor olması onların depremi tüm şiddeti ile hissettiğini delillendirmektedir. Deprem mağduru olan katılımcılarımız incelendiğinde deprem sırasında yara alanların %5.6'lık grubu oluşturduğu ve bu gruptaki insanların enkaz altında kaldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bununla birlikte herhangi bir yakınıni depremde kaybettiğini belirten bireylerin oranı %50'dir. Deprem gibi doğal afetler sırasında kişilerin travmaya maruz kalması ya da herhangi bir yakınıni kaybetmesi onların ayrılık anksiyetesine maruz kalacağının işaretidir (APA, 2013). DSM-V'te ayrılma anksiyetesi olarak gösterilen "Bağlılık yaşadığı başlıca insanları kaybedeceği veya bu insanların başına ölüm yıkım yaralanma hastalık gibi kötü bir şey geleceği ile alakalı aşırı ve sürekli

bir şekilde üzülme.” ve “Bağlılık duyduğu başlıca insanların bir tanesinden ayrılmasına sebep olacak. hastalanma. kaza geçirme. kaçırılma. kaybolma gibi istenmedik bir olay yaşanacağıyla alakalı olarak aşırı ve sürekli bir şekilde üzülme.” (APA. 2013) kriterlerinin örneklemimiz tarafından sağlanıyor olması onların ayrılma anksiyetesi çalışmaya uygun bir popülasyon olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte yaşanan travma nedeni ile bağlanma stillerinin yapılandırılmasına dair literatür bilgileri de (Hazan. Gur – Yaish ve Campa. 2004) grubun bağlanma yönünden belirtiler taşıyabileceğine işaret etmekte olarak değerlendirilebilir.

Araştırmamızdan elde edilen bulgulara göre deprem mağduru olan kişilerin deprem mağduru olmayanlara oranla daha yüksek kaçınan bağlanma düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrılığın ardından diğerleriyle iletişime geçmekte isteksizlik. geri döndüğünde bağlanma figürünü görmezden gelme. bağlanma figürü ile duygusal yakınlıktan kaçınma ve dikkatlerini sıkıntı yaratan ayrılma durumundan uzaklaştırmalarını sağlayacak aktivitelere yöneltme gibi davranışlar ile karakterize (Rholes ve Simpson. 2003) olan kaçınan bağlanma stiline deprem mağduru kişilerde daha yüksek olması beklenen bir durumdur. Çünkü deprem nedeni ile yaşanan travma deprem anı ve öncesindeki arkadaşlıkların ve sosyal ilişkilerin ilgili travmayı hatırlatması nedeni ile bireyleri yaşam alanı değiştirmeye zorlamaktadır.

Bununla birlikte yine araştırma bulgularımıza göre kaygılı bağlanma düzeyi deprem mağduru olan kişilerde daha yüksektir. Bireyin ilişkide olduğu kişiyi kaybetmeye dair olağandışı bir korku ve aşırı yakınlık ihtiyacı ile karakterize olan kaygılı bağlanma biçiminin. deprem yaşantısı ile tetiklendiği düşünülmektedir. Buna göre depremde ölüm tehlikesi geçiren. herhangi bir yakını kaybeden ya da yakını kaybeden kişilere tanık olan kişinin kaygılı bağlanma geliştirmesi kaçınılmazdır.

Bowlby (1953). ebeveyn kaybı. koruyucu aile. boşanma. ebeveynin ya da çocuğun kronik hastalığı. tek ebeveynlik. ebeveynin psikiyatrik rahatsızlığı. alkol ve madde kullanımı. fiziksel ve cinsel istismarı bireyin bağlanma stiline devamlılığını etkilemesi beklenen olumsuz yaşam olayları olarak sıralamıştır. Bir tehdit söz konusu olduğunda harekete geçen güvenli bağlanma ve psikolojik sağlamlık kavramlarının çeşitli olumsuz yaşantıların bireydeki etkisini azalttığını gösteren araştırma bulgularına da rastlanmaktadır (Aspelmeier. Elliot ve Smith. 2007; Twaite ve Rodriguez-Srednicki.

2004; Waldinger, Schulz, Barsky, ve Ahern, 2006). Deprem deneyimi yaşayan bireylerde bağlanma stillerini araştıran sadece bir tane Türkçe kaynağa rastlanmıştır. Kararımak ve Güloğlu (2014) tarafından yapılan araştırmada 17 Ağustos Marmara ya da 12 Ağustos Düzce depremlerini deneyimlemiş 242 üzerinde bağlanma stillerinin psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi araştırılmıştır. Buna göre deprem mağdurlarında kaygılı ve kaçınmacı bağlanma düzeyleri yüksek çıkarken; güvenli bağlanma biçimi görece düşük hesaplanmıştır. Bougar ve arkadaşları (2008) tarafından Bam şehrinde depremi yaşamış 138 erkek ve 176 kadın olmak üzere toplam 314 kişilik örneklem üzerinde yaptıkları araştırmada da bizim bulgularımıza paralel bir şekilde deprem öyküsü ile kaygılı ve kaçınmacı bağlanma türleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Literatürdeki bu bilgiler dikkate alındığında araştırmamızdan elde edilen bulguların literatür ile paralellik gösterdiği savunulabilir.

Araştırmamızın diğer basamağında hem deprem mağduru olan hem de deprem mağduru olmayan örneklerde yetişkin bağlanma stilleri ile ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Buna göre hem deprem mağduru olan hem de deprem mağduru olmayan kişilerde kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında aynı yönlü, güvenli bağlanma ile ayrılma anksiyetesi arasında ise zıt yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Manassis (2001), güvensiz bağlanmanın anksiyete gelişimine yatkınlık yaratacağını ve özgül bağlanma biçimlerinin özgül anksiyete bozuklukları ile ilişkili olabileceğini bildirmiştir. Yapılan başka bir araştırmanın bulguları da güvensiz bağlanma biçiminin depresyon ve anksiyete belirtileri için bir risk faktörü olabileceği görüşünü destekler niteliktedir (Láng, 2010). Çocukluk dönemi ayrılma anksiyetesi arttıkça, kaygılı/kaçınan bağlanma düzeylerinin düşmesi; bağlanma nesnesiyle ayrılmaktan kaynaklanmış olabilir. Bu bireyler bağlanma nesnesine ayrılma endişesiyle daha çok bağlanma, yaklaşma eğilimi göstermiş olabilirler.

Araştırmamızdan elde edilen bir diğer bulguya göre deprem mağduru olan kişilerde kaçınan ve kaygılı bağlanma türleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Buna göre erkeklerin kaygılı ve kaçınan bağlanma biçimleri daha yüksektir. Benzer şekilde deprem mağduru olmayan grupta da erkek katılımcıların kaçınan bağlanma düzeyleri erkeklerde daha yüksek bulunurken; deprem mağduru olanlardan farklı olarak ayrılma anksiyetesinin de erkeklerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ortaya çıkan bulgularda

deprem faktöründen ziyade. örneklemin psikolojik örüntüsünün etkili olduğu düşünülmektedir. Buna göre erkeklerin daha kaygılı ve kaçınan bağlanma türüne sahip oldukları genelleme yapılabilir. Benzer şekilde erkeklerin ayrılma anksiyeteleri kadınlardan daha yüksektir. Bununla birlikte güvenli bağlanma yönünden kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir. Konu hakkında literatürde bulgularımızı destekleyen araştırmalar yer almaktadır. Alonso-Arbiol (2018) ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada erkeklerin kadınlara göre daha yüksek kaygılı bağlanma düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde Kirkpatrick ve Davis (1994) araştırmasında da erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek kaygılı, kaçınan ve güvenli bağlanma düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Francis ve arkadaşları (1987) tarafından yapılan çalışmada da erkek yetişkinlerde ayrılma anksiyetesinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgulardan farklı olarak Kararımak ve Güloğlu (2014)'ün deprem mağdurları ile yaptığı araştırmada bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Yetişkin bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetesinin farklılaşmasını beklediğimiz diğer demografik madde de yaştır. Bu doğrultuda yaptığımız analizlerde deprem mağduru olan kişilerde güvenli bağlanma ve ayrılma anksiyetesinin yaşa göre farklılaştığı görülmüştür. Bu kişilerde genel olarak düşük yaştakilerin güvenli bağlanma ve ayrılma anksiyetesi düzeyleri daha yüksektir. Burada araştırma değişkeni olan deprem faktörünün üzerinden geçen zamana bağlı olarak anksiyetenin arttığı savunulabilir. Nitekim deprem mağduru olmayan grupta tüm bağlanma türleri ile birlikte ayrılma anksiyetesinin farklılaşması ve deprem mağduru olanların aksine yaşı küçük olanlarda bağlanma stilleri puanlarının daha yüksek olması bu görüşümüzü desteklemektedir. Ancak ayrılma anksiyetesinde her iki grupta da yaşla birlikte azalma söz konusudur.

Literatürde bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetesinin yaşa göre değişimini araştıran birçok çalışma yer almaktadır. Bu çalışmalardan Feigon ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan araştırmada bulgularımıza paralel şekilde ayrılma anksiyetesinin yaş ile birlikte azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Brückül ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan bir diğer çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna karşılık Diehl ve arkadaşları (1998) yaş ile birlikte güvenli bağlanmanın arttığı, kaygılı bağlanmanın azaldığını belirtmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak yaşın ilerlemesine bağlı olarak bireyin

öznellik bilincinin artması kaynaklı olarak kaygılı ve kaçınmacı bağlanma düzeyi ile birlikte ayrılma anksiyetesinin de azaldığı savunulabilir. Bu yönü ile bulgularımız literatür ile örtüşmektedir.

Medeni durum açısından yaptığımız değerlendirmede deprem mağduru olan kişilerde kaçınan bağlanma, güvenli bağlanma ve ayrılma anksiyetesinin medeni duruma göre farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre kaçınan bağlanma ve ayrılma anksiyetesi bekar katılımcılarda yüksek iken, güvenli bağlanma düzeyi evli kişilerde daha fazladır. Evlilik yaşantısının oluşması ile birlikte bireyin diğer kişi ve çevreden ziyade eşine bağlanmış olmasının bu sonucu doğurduğu düşünülmektedir. Deprem mağduru olmayanlarda ise medeni duruma göre anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Literatürde bağlanma stillerinin medeni duruma göre değişimini inceleyen araştırmalar değerlendirildiğinde Magai ve arkadaşları (2001)'nın da bizim bulgumuza benzer şekilde evli kişilerde güvenli bağlanma düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaştığı görülmüştür. Bununla birlikte Young ve Acitelli (1998) araştırmasında bekar katılımcıların daha yüksek kaygılı bağlanma düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrılma anksiyetesini medeni duruma göre değerlendiren çalışmalardan Shear ve arkadaşları (2006), bekar katılımcıların daha yüksek ayrılma anksiyetesine sahip olduğunu bulgulamıştır. Tüm bu çalışmalar araştırma bulgularımızın literatür ile paralellik gösterdiğine işaret etmektedir.

Araştırmamızın bir diğer bulgusuna göre deprem mağduru olmayan kişilerde kaçınan, kaygılı ve güvenli bağlanma biçimleri ile birlikte ayrılma anksiyetesinin de eğitim düzeyine göre farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre kaygılı, kaçınan ve güvenli bağlanma düzeyleri ilköğretim ya da lise mezunu olan katılımcılarda en düşük iken, ayrılma anksiyetesi üniversite mezunlarında en yüksektir. Bu durumun ortaya çıkmasında alınan eğitim ile birlikte düşünce yapısının ve buna bağlı olarak da bağlanma gereksiniminin farklılaşmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça kişilerin bağlanmaya daha az ihtiyaç duyması ve daha düşük ayrılma anksiyetesine sahip olması değişen psikolojik ihtiyaçlar ile açıklanabilir. Bu çerçevede yapılan ve bulgularımızı destekleyen araştırmalardan World ve Carlson (1995) çalışmasında da düşük eğitim düzeyindeki kişilerin daha kaygılı bağlandıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte Shear ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan araştırmada da ayrılma

anksiyetesinin düşük eğitim seviyesi ile yakından ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan araştırmamızda deprem mağduru olan kişilerin bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetelerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Deprem mağduru olmayanlardan farklı olarak bu bulgunun oluşmasında deprem yaşantısının travmatik özelliğinin etkinliğinden söz edilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda listelenmiştir:

- Kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma. deprem mağduru olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı farklılık gösterirken; güvenli bağlanma ve ayrılma anksiyetesi yönünden deprem mağduru ve deprem mağduru olmayan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.
- Deprem mağduru kişilerde ayrılma anksiyetesi ile kaçınan. kaygılı ve güvenli bağlanma arasında anlamlı ilişkiler vardır.
- Deprem mağduru olmayan kişilerde ayrılma anksiyetesi ile kaçınan. kaygılı ve güvenli bağlanma arasında anlamlı ilişkiler vardır.
- Deprem mağduru olan kişilerde kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma cinsiyete göre farklılaşırken; deprem mağduru olmayan kişilerde kaçınan bağlanma ve ayrılma anksiyetesi cinsiyete göre farklılaşmaktadır.
- Deprem mağduru olan kişilerde güvenli bağlanma ve ayrılma anksiyetesi yaşa göre farklılaşırken; deprem mağduru olmayan kişilerde tüm bağlanma türleri ve ayrılma anksiyetesi yaşa göre farklılaşmaktadır.
- Deprem mağduru olan kişilerde kaçınan bağlanma. güvenli bağlanma ve ayrılma anksiyetesi medeni duruma göre farklılaşmaktadır.
- Deprem mağduru olmayan kişilerde kaçınan. kaygılı ve güvenli bağlanma ile birlikte ayrılma anksiyetesi öğrenim durumuna göre farklılaşmaktadır.

Araştırmadan elde edilen bulgular çerçevesinde aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- Ülkemizde deprem ile ilgili çalışmalar incelendiğinde. özellikle 1999 yılını takip eden birkaç sene içerisinde yoğun faaliyetlerin yürütüldüğü görülmektedir. Ancak. sonraki yıllarda deprem karşısında alınacak önlemler ve deprem yaşayan kişilerin ruh sağlığını değerlendirmek üzere çalışmaların azaldığı hatta yapılmadığı görülmektedir. Deprem gibi travmatik yaşantıların psikolojik etkilerinin ilerleyen yıllarda bile bireyin kişiliğinin parçası oluşu dikkate alınarak. AFAD ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın deprem ve psikolojisi üzerinde çeşitli bilgilendirme ve eğitim faaliyetleri yapması

önerilmektedir. Olası bir deprem kaynaklı yaşanacak mağduriyetlerde bireylerin maruz kalacağı travmaları engellemek adına deprem sonrasındaki aile ve toplum işleyişini düzenleyecek modüller hazırlanması tavsiye edilmektedir. Bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı'nın da dahil edileceği çeşitli eğitim faaliyetleri ile okullarda deprem ve psikolojisi hakkında bilgilendirmeler yapılabilir. Alınacak bu önlemler sayesinde travma yaşantısının sonraki kuşaklara aktarılmasının önüne geçilebilecektir.

- 19 Ağustos 1999 Marmara Depremi sebebi ile travma yaşayan bireylerin çeşitli psikolojik semptomlarının günümüze kadar taşındığı dikkate alındığında, ruh sağlığı çalışanlarının ve özellikle psikologların bu alanda daha etkin rol oynaması gerektiği savunulmaktadır. Bu doğrultuda ilgili bakanlık ve kurumlar tarafından yapılacak tespit sonuçları çerçevesinde deprem mağdurları ile iletişim kurulup, psikolojileri değerlendirilebilir.
- Bu araştırmada 108 deprem mağduru olan ve 108 deprem mağduru olmayan olmak üzere toplam 216 kişilik örneklem üzerinde çalışılmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda daha büyük örneklem üzerinde çalışılması önerilmektedir. Özellikle deprem mağduru olan kişilerden oluşan örneklemde herhangi bir yakınıni kaybeden kişi sayısının azlığı göz önünden bulundurulduğunda, sonraki çalışmalarda yakın kaybı yaşayan kişilerin sayısının artırılması önerilmektedir. Bu sayede depremin yarattığı travmanın etkisi daha etkin gözlemlenebilir ve daha genellenebilir sonuçlar elde edilebilir.
- Deprem gibi doğal afetlerin psikolojik etkisini çok yönlü bir şekilde ortaya koyabilmek adına bundan sonraki çalışmalarda ayrılma anksiyetesi ve bağlanma ile birlikte; depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, özyeterlilik, başa çıkma ve savunma mekanizmaları gibi değişkenler de araştırılabilir.
- Bütün bunlara ek olarak, travma mağdurunun yaşantısını tutarlı bir şekilde ifade edemediği ve yaşadıklarını sözel olarak ifade etme kapasitesine sahip olamayan çocukların da travma mağduru olabileceği unutulmamalıdır. Bu sebeple, yapılacak çalışmalarda sessiz hikaye anlatma, oyun oynama, resim, müzik, heykel gibi etkinliklerle sanat terapisi sözel olmayan uygulamalarının kullanılması, sağaltımı sağlamak için daha etkin olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ağargün. M. Y.. ve Kara. H. (1995). Panik bozukluğu olan hastalarda çocukluk dönemi separasyon öyküsü: Depresyon ve normal kontrollerle karşılaştırmalı bir çalışma [Separation history of child stage on the patients who have panic disorder: A comparative study with depressive and normal subjects]. IV. Anadolu Psikiyatri Günleri Bilimsel Çalışmaları Kitabı. 237-241.
- Ainsworth. M. D. S. (1969). Object relations. dependency. and attachment: a theoretical review of the infant-mother relationship. *Child Development*. 40(4). 969-1025.
- Ainsworth. M. D. S. . Blehar. M. C.. Waters. E.. ve Wall. S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale. NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Akcanbaş. M. (2010). Afet ve Kurban Psikolojisi. İstanbul. Akut Yayınevi.
- Alfano. CA. Beidel. DC. Turner. C. (2002). Cognition in childhood anxiety: Conceptual. methodological. and developmental issues. *Clinical Psychology Review*; 22: 1209–1238.
- Alonso–Arbiol. I.. Shaver. P. R.. ve Yárnoz. S. (2002). Insecure attachment. gender roles. and interpersonal dependency in the Basque Country. *Personal relationships*. 9(4). 479-490.
- American Psychiatric Association. (2000). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. text revision. Washington. DC: American Psychiatric Association
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (1995). Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı. Dördüncü baskı DSM-IV. 1994. Köroğlu E (çev). Hekimler Yayın Birliği. Ankara
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). Ruhsal bozuklukların tanısal ve sayımsal elkitabı. Beşinci Baskı (DSM-5). Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan çeviren Köroğlu E. Hekimler Yayın Birliği. Ankara.

- Aspelmeier. J.E., Elliot. A.N., ve Smith. C.H. (2007). Childhood sexual abuse, attachment and trauma symptoms in college females: The moderating role of attachment. *Child Abuse and Neglect*. 31. 549- 566.
- Bartholomew. K. ve Horowitz. L.M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*; 61: 226–244.
- Battaglia. M. Pesenti-Gritti. P. Medland. S.E. Ogliari. A. Tambs. K. Spatola. C.A.M. (2009). A genetically informed study of the association between childhood separation anxiety, sensitivity to CO₂, panic disorder, and the effect of childhood parental loss. *Archives of General Psychiatry*. 66: 64
- Bauwens. J., ve Tosone. C. (2010). Professional posttraumatic growth after a shared traumatic experience: Manhattan clinicians' perspectives on post-9/11 practice. *Journal of Loss and Trauma*. 15. 498-517.
- Biederman. J., Faraone. S.V., Hirshfeld-Becker. D.R., Friedman. D., Robins. J.A., Rosenbaum. J.F. (2001). Patterns of psychopathology and dysfunction in high-risk children of parents with panic disorder and major depression. *The American Journal of Psychiatry*; 158: 49–57.
- Blunk. E.M. (1999). Williams SW. A comparison of adolescent and adult mothers' maternal separation anxiety. *Social Behavior and Personality*; 27: 281–288.
- Bolton. D., Eley. T.C., O'Connor. T.G., Perrin. S., Rabe-Hesketh. S., ve Rijdsdijk. F. (2006). Prevalence and genetic and environmental influences on anxiety disorders in 6-year-old twins. *Psychological Medicine*; 36: 335–344.
- Bookwala. J., ve Zdaniuk. B. (1998). Adult attachment styles and aggressive behavior within dating relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*. 25. 175-190.
- Bowlby. J. (1969). *Attachment and loss*. Attachment. London: Penguin.

- Bowlby. J. (1973). Attachment and loss. Separation: Anxiety And Anger. New York: Basic Books.
- Bowlby. J. (1980). Attachment and Loss: Vol. 3. Sadness and Depression. New York: Basic Books.
- Bögels. S.M.. Knappe. S.. ve Clark. L.A. (2013). Adult separation anxiety disorder in DSM-5. *Clinical Psychology Review*; 33: 663–674
- Bögels. S.M.. Snieder. N.. Kindt. M. (2003). Specificity of dysfunctional thinking in children with symptoms of social anxiety. separation anxiety and generalised anxiety. *Behaviour Change*; 20: 160–169.
- Bögels. S.M.. Zigterman. D. (2000). Dysfunctional cognitions in children with social phobia. separation anxiety disorder. and generalized anxiety disorder. *Journal of Abnormal Child Psychology*; 28: 205–211.
- Brennan. K.A. Clark. C.L.. ve Shaver. P.R. (1998). Self- report measurement of adult attachment An integrative overvie.. *Attachment Theory and Close Relationships*. Guilford Press. New York. 46- 76.
- Brückl. T. M.. Wittchen. H. U.. Höfler. M.. Pfister. H.. Schneider. S.. ve Lieb. R. (2007). Childhood separation anxiety and the risk of subsequent psychopathology: Results from a community study. *Psychotherapy and Psychosomatics*. 76(1). 47-56.
- Brückl.T.M.. Wittchen. H.U.. Höfler. M.. Pfister. H.. Schneider. S.. ve Lieb. R. (2006). Childhood separation anxiety and the risk of subsequent psychopathology: Results from a community study. *Psychotherapy and Psychosomatics*; 76: 47–56.
- Büyüksahin. A. (2006). Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkiyel değişkenler yönünden incelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara Üniversitesi. Ankara. 2006. 39
- Byrne. M. K.. Lerias. D.. ve Sullivan. N. L. (2006). Predicting vicarious traumatization in those indirectly exposed to bushfires. *Stress and Health*. 22. 167-177.

- Capps. L.. Sigman. M.. Sena. R.. Henke. B.. ve Whalen. C. (1996). Fear, anxiety, and perceived control in children of agoraphobic parents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*; 37: 445–452.
- Carter. Y.H.. Bannon. M.J.. ve Jones. P.W.. (1994). the role of the teacher in child accident prevention. *j. public health med.* 16 (1): 23-8
- Chelli. B. Pini. S. Abelli. M. Cardini. A. Lari. L. Muti. M. (2008). Platelet 18 kDa translocator protein density is reduced in depressed patients with adult separation anxiety. *European Neuropsychopharmacology*; 18; 249–254.
- Collins. N.L. ve Read. S.J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology.* 58 (4): 644-663.
- Cooper. M.L.. Shaver. P.R.. ve Collins. N.L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence [Elektronic Version]. *Journal of Personality And Social Psychology.* 74(5).
- Costa. B.. Pini. S.. Martini. C.. Abelli. M.. Gabelloni. P.. ve Ciampi. O. (2009). Mutation analysis of oxytocin gene in individuals with adult separation anxiety. *Journal of Psychiatric Research*; 168: 87–93.
- Costello. EJ. Mustillo. S. Erkanli. A. Keleer G. (2003). Prevalance and development of psychiatric disorders in childhood and adolescence. *Archives of General Psychiatry*; 60: 837-844.
- Cozzarelli. C.. Sümer. N.. ve Major. B. (1998). Mental models of attachment and coping with abortion [Elektronic Version]. *Journal of Personality And Social Psychology.* 74(2). 1998.
- Cyranowski. J.M.. Shear. MK. Rucci. P. ve Fagiolini. A. (2002). Adult separation anxiety: Psychometric properties of a new structured clinical interview. *Journal of Psychiatric Research*; 36: 77-86.

- Davila. J.. ve Cobb. R. J. (2004). Predictors of Change in Attachment Security during Adulthood.
- Davis. M.H.. Morris. M.M.. ve Kraus. L.A. (1998). Relationship-specific and global perceptions of social support: associations with well-being and attachment [Elektronik Version]. *Journal of Personality and Social Psychology*. 74(2).
- Diehl. M.. Elnick. A. B.. Bourbeau. L. S.. ve Labouvie-Vief. G. (1998). Adult attachment styles: Their relations to family context and personality. *Journal of personality and social psychology*. 74(6). 1656.
- Diriöz. M. (2010) Ayrılma Anksiyetesi için Yapılandırılmış Klinik Görüşme. Çocukluk ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçekleri'nin Geçerlilik ve Güvenilirliği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Klinik Sinirbilimleri AD. İzmir.
- Eaves. L.. Silberg. J.L.. Meyer. J.M. Maes. H.H. Simonoff. E.. ve Pickles. A. (2007). Genetics and developmental psychopathology: 2. The main effects of genes and environment on behavioral problems in the Virginia twin study of adolescent behavioral development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*; 38: 965–980.
- Egeland. B.. ve Farber. E. (1984). Infant-mother attachment: Factors related to its development and changes over time. *Child Development*. 55. 753-771.
- Egeland. B.. ve Sroufe. L. A. (1981). Attachment and early maltreatment. *Child Development*. 52: 44-52.
- Ehringer. M.A.. Rhee. S.H.. Young. S.. Corley. R.. ve Hewitt. J.K. (2006). Genetic and environmental contributions to common psychopathologies of childhood and adolescence: A study of twins and their siblings. *Journal of Abnormal Child Psychology*. 2006; 34: 1–17.
- Eley. T.C. Gregory. A.M.. Lau. J.Y.. Mc Guffin. P.. Napolitano. M.. ve Rijdsdijk. F.V. (2008). In the face of uncertainty: A twin study of ambiguous information, anxiety and depression in children. *Journal of Abnormal Child Psychology*; 36: 55–65.

- Eley, T.C. (1999). Behavioral genetics as a tool for developmental psychology: Anxiety and depression in children and adolescents. *Clinical Child and Family Psychological Review*; 2: 21–36.
- Eley, T.C., Rijdsdijk, F.V., Perrin, S., O'Connor, T.G., Bolton, D. (2008). A multivariate genetic analysis of specific phobia, separation anxiety and social phobia in early childhood. *Journal of Abnormal Child Psychology*; 36: 839–848.
- Fagiolini, A., Shear, M.K., Cassano, G.B., ve Frank, E. (1998). Is life time separation anxiety a manifestation of panic spectrum? *CNS Spectrums*; 3: 63-72.
- Feeney, J.A., Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social psychology*. 58(2): 281-291
- Feigon, S. A., Waldman, I. D., Levy, F., ve Hay, D. A. (2001). Genetic and environmental influences on separation anxiety disorder symptoms and their moderation by age and sex. *Behavior genetics*. 31(5). 403-411.
- Feigon, S.A., Waldman, I.D., Levy, F., ve Hay, D.A. (2001). Genetic and environmental influences on separation anxiety disorder symptoms and their moderation by age and sex. *Behavior Genetics*; 31: 403–411.
- Foley, D.L., Pickles, A., Maes, H.M., Silberg, J.L. (2004). Course and short-term outcomes of separation anxiety disorder in a community sample of twins. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*; 43: 1107-1114.
- Francis, G., Last, C. G., ve Strauss, C. C. (1987). Expression of separation anxiety disorder: The roles of age and gender. *Child Psychiatry and Human Development*. 18(2). 82-89.
- Frankel, K.A., ve Bates, J.E. (1990). Mother-toddler problem solving: Antecedent, home behavior and temperament [Elektronic Version]. *Child Development*. 1990. 41
- Gadow, K.D., De Vincent, C.J., Olvet, D.M., Pisarevskaya, V., Hatchwell, E. (2010). Association of DRD4 polymorphism with severity of oppositional defiant

disorder, separation anxiety disorder and repetitive behaviors in children with autism spectrum disorder. *Eur J Neurosci*; 1460-1468.

Gadow. K.D., De Vincent. C.J., Pisarevskaya. V., Olvet. D.M., Xu. W., ve Mendell. N.R. (2010). Parent child DRD4 genotype as a potential biomarker for oppositional, anxiety and repetitive behaviors in children with autism spectrum disorder. *Prog NeuroPsychopharmacol Biol Psychiatry*; 34: 1208-1214.

Gillath. O., Bunge. S.A., Shaver. P.R., Wendelken. C., ve Mikulincer. M. (2005). Attachment style differences in the ability to suppress negative thoughts: exploring the neural correlates. *Neuroimage*. 2005; 28: 835-47.

Gillath. O., Shaver. P.R., Baek. J.M., ve Chun. S. (2008). Genetic correlates of adult attachment style. *Pers Soc Psychol Bull*; 34: 1396-1405.

Gregory. A.M., ve Eley. T.C. (2007). Genetic influences on anxiety in children: What we've learned and where we're heading. *Clinical Child and Family Psychology*. 2007; 10: 199–212.

Hamilton. C.E. (2000). Continuity and discontinuity of attachment from infancy through adolescence. *Child Dev*; 71:690-694.

Harlow. H.F. (1958). The Nature of Love. *American Psychologist*; 13; 673-685.

Hazan Cindy - Shaver Phillip (1987). "Romantic Love Conceptualise as an Attachment Process". *Journal of Personality and Social Psychology*. 52 (3). pp. 511-524.

Hazan. C., Gur –Yaish. N., ve Campa. M. (2004). Attachment processes across the life span. Attachment at the level of physiology. In W. S. Rholes., J. A. Simpson (Eds.) *Adult Attachment. Theory, Research and Clinical Implications*. (pp. 70- 74) New York: Guilford Press. 2004.

Hazan. C., ve Shaver. P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*. 52. 511–524.

Herman. J. (1992). *Trauma and Recovery*. New York: Basic Books.

- Hesse. E. (1999). The adult attachment interview: Historical and current perspectives.
- Hock. E. McBride. SL. Gnezda. T. (1998). Maternal separation: Mother–infant separation from the maternal perspective. *Child Development*; 60: 793–802.
- Hofer. M.A. (1984). Relationships as regulators: A psychobiologic perspective on bereavement. *Psychosomatic Medicine* 46: 183–197 106
- Holmes. J. (1993). *John Bowlby and Attachment Theory*. Routledge. London.
- Hudson. JL. Rapee RM. (2002). Parent–child interaction in clinically anxious children and their siblings. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*; 31: 548–555.
- In-Albon. T. Dubi. K. Rapee. RM. Schneider. S. (2009). Forced choice reaction time paradigm in children with separation anxiety disorder, social phobia, and nonanxious controls. *Behaviour Research and Therapy*. 2009; 47: 1058–1065.
- In-Albon. T., Kossowsky. J., ve Schneider. S. (2010). Vigilance and avoidance of threat in the eye movements of children with separation anxiety disorder. *Journal of Abnormal Child Psychology*; 38: 225–235.
- In-Albon. T., ve Schneider S. (2006). Psychotherapy of childhood anxiety disorders: A meta-analysis. *Psychotherapy and Psychosomatics*; 76: 15–24.
- Janoff-Bulman. R., Berg. M. ve Harvey. J. H. (1998). "Disillusionment and the Creation of Value: From Traumatic Losses to Existential Gains". *Perspectives on loss: A sourcebook*.35-47.
- Johanesson. K.B. Lundin T. Hultman CD (2011). Prolonged grief among traumatically bereaved relatives exposed and not exposed to a tsunami. *24 (4): 456-464*
- Kallen. VL., Tulen JH. Utens EM. Treffers PD. De Jong FH. ve Ferdinand. R.F. (2008). Associations between HPA axis functioning and level of anxiety in children and adolescents with an anxiety disorder. *Depress Anxiety*; 25: 131-141.

- Karairmak. Ö.. ve Güloğlu. B. (2014). Deprem deneyimi yaşamış yetişkinlerde bağlanma modeline göre psikolojik sağlamlığın açıklanması. ukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 43(2). 1-18.
- Karasar. N.. 2016. Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kayahan. A. (2002). Annelerin bağlanma stilleri ve çocukların algıladıkları kabul ve reddin ocuk ruh sağlığı ile ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Ėzmir. 2002.
- Kearney. C.A.. Sims. K.E.. Pursell. C.R.. Tillotson. C.A. (2003). Separation anxiety disorder in young children: A longitudinal and family analysis. *Journal of Child and Adolescent Psychology*; 32: 593–598.
- Kesebir S. Kku F. Dereboy F. Erişkin Bağlanma Biçimi leği: Geçerlilik ve Güvenilirlik alışması. *Yeni Symposium Journal* Mayıs 2012. Cilt 50. sayı 2 sayfa 99-104
- Kirkpatrick. L. A.. ve Davis. K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of personality and social psychology*. 66(3). 502.
- Kirsch. P.. Esslinger. C.. Chen. Q.. Mier. D.. Lis. S.. ve Siddhanti. S. (2005). Oxytocin modulates neuralcircuitry for social cognition and fear in humans. *J Neurosci*; 25: 11489-11493.
- Klein. D. (1964). Delineation of two drug-responsive anxiety syndromes. *Psychopharmacologia*; 5: 397-408.
- Kobak. R.R. ve Sceery. A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation and representations of self and others [Elektronik Version]. *Child Development*. 1988.
- Kübler-Ross. E.. Kessler. D. (2005). *On Grief and Grieving*. Scribner. New York

- L.. Buck. M.. Getzlaf. S.. Van Dalfsen. P.. ve Slade. S. (1983). Exposure to men influences the occurrence of ovulation in women. *Physiology and Behavior*. 31.
- Lahey. B.B. (2009). Public health significance pf neuroticim. *American psychology*; 64: 241-256
- Láng. A. (2010). Attachment and emotion regulation – clinical implications of a non-clinical sample study. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 5. 674–678.
- Last. C.G.. Perrin. S.. Hersen. M. (1992). DSM-III-R anxiety disorders in children: sociodemographic and clinical characteristics. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*; 31: 1070-1076.
- Lau J.Y.F. Gregory AM. Goldwin MA. Pine DS. Eley TC. (2007). Assessing gene–environment interactions on anxiety symptom subtypes across childhood and adolescence. *Development and Psychopathology*; 19: 1129–1146.
- Lewinsohn. P.M.. Gotlib. IH. Seeley JR ve ark. (1997). Depression-related psychosocial variables: Are they specific to depression in adolescents? *J Abnorm Psychol*. 106: 365–375.
- Leyfer. O.. Woodruff-Borden. J.. Mervis. C.B. (2009). Anxiety disorders in children with Williams syndrome. their mothers. and their siblings: Implications for the etiology of anxiety disorders. *Journal of Neurodevelopmental Disorders*; 1: 4–14.
- Lipsitz. J.D.. Martin LY. Mannuzza S. Chapman TF. Liebowitz MR. Klein DF. (1994). Childhood separation anxiety disorder in patients with adult anxiety disorders. *The American Journal of Psychiatry*. 1994; 151: 927–929.
- Lorenz. K. (1952) *King Solomon’s Ring*. London: Methuen. 1952. Macdonald KB. *Social and personality development: An evolutionary synthesis*. Plenum Press. New York and London. page 117- 137. 1988.
- Lutz. W.. ve Hock. E. (1995). Maternal separation anxiety: Relations to adult attachment representations in mothers and infants. *Journal of General Psychology*;156: 56–72.

- Magai. C.. Cohen. C.. Milburn. N.. Thorpe. B.. McPherson. R.. ve Peralta. D. (2001). Attachment styles in older European American and African American adults. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. 56(1). S28-S35.
- Manassis. K. (2001). Child–parent relations: Attachment and anxiety disorders. *Anxiety disorders in children and adolescents*. 255-272.
- Manicavasagar. V. Silove. D. Wagner R. Pavlovic DH. (1999). Parental representations associated with adult separation anxiety and panic disorder-agoraphobia. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*; 33:422-428
- Manicavasagar. V. Silove. D.. Franzcp Curtis. J. (2000). Franzcp Wagner. R. Continuities of separation anxiety from early life into adulthood. *Journal of Anxiety Disorders*; 14: 1–18.
- Manicavasagar. V.. Silove. D.. Curtis. J. (1997). Separation anxiety in adulthood: A phenomenological investigation. *Comprehensive Psychiatry*; 38:274-282
- Manicavasagar. V.. Silove. D.. Marnane. C.. Wagner. R. (2009). Adult attachment styles in panic disorder with and without comorbid adult separation anxiety disorder. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*; 43:167-172
- Manicavasagar. V.. Silove. D.. Rapee. R.. Waters. F.. Momartin. S. (2001). Parent–child concordance for separation anxiety: A clinical study. *Journal of Affective Disorders*; 65: 81–84.
- Manicavisigar. V.. Silove D. Marnane C. Wagner R. (2009). Adult attachment styles in panic disorder with and without adult separation anxiety disorder. *The Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*; 43: 167–172.
- Mayselless. O.. Scher A. (2000). Mother's attachment concerns regarding spouse and infant's temperament as modulators of maternal separation anxiety. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*; 41:917-925
- McClintock. M. K. (1971). Menstrual synchrony and suppression. *Nature*. 229. 244– 245.

- Mertol. S. (2011). “Yetişkinlik Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu Hastalarında Mizaç Ve Karakter Özellikleri”. İzmir. Dokuz Eylül Üniversitesi. Tıp Fakóltesi. Psikiyatri Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi. 87
- Mikulincer. M. (1998). Adult attachment style and individual differences in functional versus dysfunctional experiences of anger [Elektronik Version]. Journal of personality and social Psychology. 74(2).
- Moffitt. T. E., Caspi. A., Belsky. J., ve Silva. P. A. (1992). Childhood experience and the onset of menarche: A test of a sociobiological model. Child Development.
- Motlagh. M., Jazayeri. M.A., Mazaheri. MA., Khoshabi K., Karimlo M. (2008). Comparison of attachment style, personality and anxiety, in mothers of children with separation anxiety disorder and mothers of normal children. Journal of Family Research; 3: 709–726.
- Nestadt. G., Samuels. J., Riddle. MA., Liang. K., Bienvenu. O.J., Hoehn-Saric. R. (2001). The relationship between obsessive–compulsive disorder and anxiety and affective disorders: Results from the Johns Hopkins OCD family study. Psychological Medicine; 31: 481–487.
- Nichols. S. L. (2008). An exploration of students’ belongingness beliefs in one middle school. The Journal of Experimental Education. 76(2). 145–169.
- Nicolson. N.A. (2004). Childhood parental loss and cortisol levels in adult men. Psychoneuroendocrinology; 29: 1-8.
- Ogliari. A., Spatola. C.A.M., Pesenti-Gritti. P., Meddaci. E., Penna. L., Stazi. M.A. (2010). The role of genes and environment in shaping co-occurrence of DSM-IV defined anxiety dimensions among Italian twins aged 8–17. Journal of Anxiety Disorders; 24: 433–439.
- Ognibene. T.C., ve Collins. N.L. (1998). Adult attachment styles, perceived social support and coping strategies [Elektronik Version]. Journal of Social And Personal Relationships. 15(3). 291-322.

- Ollendick. T.H.. Lease. C.A.. Cooper. C. (1993). Separation anxiety in young adults: A preliminary examination. *Journal of Anxiety Disorders*; 7: 293-305.
- Osoné. A.. Takahashi. S. (2006). Possible link between childhood separation anxiety and adulthood personality disorder in patients with anxiety disorders in Japan. *The Journal of Clinical Psychiatry*; 67: 1451–1457.
- Otto. M.W.. Pollack M.H.. ve Maki K.M. (2001). Childhood history of anxiety disorders among adults with social phobia: rates, correlates, and comparisons with patients with panic disorder. *Depress Anxiety*. 14:209-213
- Peleg. O.. Halaby. E.. Whaby. E. (2006). The relationship of maternal separation anxiety and differentiation of self to children's separation anxiety and adjustment to kindergarten: A study in Druze families. *Journal of Anxiety Disorders*; 20:973-995
- Perez-Olivas. G.. Stevenson. J.. Hadwin. J.A. (2008). Do anxiety-related attentional biases mediate the link between maternal over involvement and separation anxiety in children? *Cognition ve Emotion*. 2008; 22; 509–521.
- Pesonen. A.K. Räikkönen. K.. Feldt. K. Heinonen. K. Osmond. C. Phillips. D.I. (2010). Childhood separation experience predicts HPA axis hormonal responses in late adulthood: a natural experiment of World War II. *Psychoneuroendocrinology*; 35: 758-767.
- Pine. D.S.. Coplan. J.D.. Papp. L.A.. Klein. R.G.. Martinez. J.M.. Kovalenko. P. (1998). Ventilatory physiology of children and adolescents with anxiety disorders. *Archives of General Psychiatry*; 55: 123–129.
- Pine. D.S.. Klein. R.G. Coplan. J. D. Papp. L.A. Hoven. C.W. Martinez. J. (2000). Differential carbon dioxide sensitivity in childhood anxiety disorders and nonill comparison.
- Pine. D.S.. Wasserman GA. Workman SB. (1999). Memory and anxiety in prepubertal boys at risk for delinquency. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*; 38: 1024–1031.

- Pini. S.. Abelli. M.. Shear KM. Cardini A ve ark. (2010). Frequency and clinical correlates of adult separation anxiety in a sample of 508 outpatients with mood and anxiety disorders. *Acta Psychiatrica Scandinavica*; 122:40-46
- Pini. S.. Abelli. M.. Mauri. M. Muti. M. Iazzetta. P. Banti. S. (2005). Clinical correlates and significance of separation anxiety in patients with bipolar disorder. *Bipolar Disorders*; 7: 370–376.
- Preston. A.R.. Gabrieli. D.E. (2002). Different functions for different medial temporal lobe structures? *Learning ve Memory*; 9: 215–217.
- Quirin. M.. Gillath. O.. Pruessner. J.C.. Eggert. L.D. (2010). Adult attachment in security and hippocampal cell density. *Soc Cogn Affect Neurosci*; 5: 39-47.
- Quirin. M.. Pruessner. J.C. Kuhl. J. (2008). HPA system regulation and adult attachment anxiety: Individual differences in reactive and awakening cortisol. *Psychoneuroendocrinology*; 33: 581-590.
- Rahimian. B. E.. Asgharnezhad. F. A.. ve Rahiminezhad. A. (2008). Relationship between attachment style and mental health in adult survivors of the Bam earthquake. *Psychological Research*. 11(21). 27-40.
- Rholes. S.. Simpson. J. A. (2003). *Adult Attachment. Theory. Research and Clinical Implications*. New York: Guilford Press. 86 -133
- Roy. A.K.. Vasa. R.A.. Bruck. M.. Mogg. K.. Bradly. B.P. ve Sweeney. M. (2008). Attention bias toward threat in pediatric anxiety disorders. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 2008; 47: 1189–1196.
- Ruppert. F. (2011). *Travma. bağlanma ve aile konstelasyonları*. Kaknüs Yayınları. İstanbul.
- Shear K. Jin R. Ruscio AM. Walters EE. Kessler RC. (2006). Prevalence and correlates of estimated DSM-IV child and adult separation anxiety disorder in the National Comorbidity Survey Replication. *The American Journal of Psychiatry*. 163: 1074-1083.

- Shear. K., Jin. R., Ruscio. A. M., Walters. E. E., ve Kessler. R. C. (2006). Prevalence and correlates of estimated DSM-IV child and adult separation anxiety disorder in the National Comorbidity Survey Replication. *American Journal of Psychiatry*. 163(6). 1074-1083.
- Silove D. Manicavasagar V. Drobny J. (2002). Associations between juvenile and adult forms of separation anxiety disorder: A study of volunteers with histories of school refusal. *Journal of Nervous and Mental Diseases*. 190: 413-414.
- Silove D. Manicavasagar V. O'Connell D ve ark. (1993).The development of the Separation Anxiety Symptom Inventory (SASI). *Aust NZ J Psychiatry*. 273: 477-488.
- Silove D. Manicavasagar V. Oconnell D. Blaszczyński A. (1993). Reported early separation anxiety symptoms in patients with panic and generalized anxiety disorders. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*. 27: 489-494.
- Silove D. Manicavasagar V. O'Connell D. Morris-Yates A. (1995). Genetic factors in early separation anxiety: Implications for the genesis of adult anxiety disorders. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 92: 17–24.
- Silove D. Manicavasagar V. (1993). Adults who feared school: Is early separation anxiety specific to the pathogenesis of panic disorder? *Acta Psychiatrica Scandinavica* 88: 385-390.
- Silove D. Marnane C. Wagner R. Manicavasagar V. Rees S. (2010). The prevalence and correlates of adult separation anxiety disorder in an anxiety clinic. *BMC Psychiatry* 10: 21-27.
- Strober A. Freeman R. Lampert C. Diamond J. (2007). The association of anxiety disorders and obsessive compulsive personality disorder with anorexia nervosa: Evidence from a family study with discussion of nosological and neurodevelopmental implications. *International Journal of Eating Disorders*. 40: 46-51.

- Sümer N. Güngör D. (1999) Yetişkin bağlanma stili ölçeklerinin türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*. 14: 71-106.
- Tops M. van Peer JM. Korf J. Wijers AA. Tucker DM. (2007). Anxiety, cortisol, and attachment predict plasma oxytocin. *Psychophysiology* 44: 444-449.
- Twaite. J.A.. ve Rodriguez-Srednicki. O. (2004). Childhood sexual and physical abuse and adult vulnerability to PTSD: The mediating effects of attachment and dissociation. *Journal of Child Sexual Abuse*. 13(1). 17-38.
- Tweed JL. Schoenbach VJ. George LK. Blazer DG. (2008). The effects of childhood parental death and divorce on six-month history of anxiety disorders. *British Journal of Clinical Psychology*. 154: 823-828.
- Vanderwerken LC. Jacobs SC. Parkes CM. Prigerson HG. (2006). An exploration of associations between separation anxiety in childhood and complicated grief in later life. *Journal of Nervous and Mental Diseases*. 194: 121-123.
- Vasa RA. Roberson-Nay R. Klein RG. Mannuzza S. Moulton JL. Guardino M. (2007). Memory deficits in children with and at risk for anxiety disorders. *Depression and Anxiety*. 24: 85-94.
- Vasey MW. Daleiden E. (1996). Childhood anxiety and memory functioning: A comparison of systemic and processing accounts. *Journal of Experimental Child Psychology*. 68: 216–235.
- Vriticka P. Andersson F. Grandjean D.Sander D.Vuilleumer P. (2008). Individual attachment style modulates human amygdala and striatum activation during social appraisal..
- Wagner. R.. ve Hadzi-Pavlovic. D. (1999). Parental representations associated with adult separation anxiety and panic disorder-Agoraphobia. *The Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*; 33: 422–428.

- Waldinger. R.J.. Schulz. M.S.. Barsky. A.J.. ve Ahern. D.K. (2006). Mapping the road from childhood trauma to adult somatization: The role of attachment. *Psychosomatic Medicine*. 68. 129-135.
- Ward. M. J.. ve Carlson. E. A. (1995). Associations among adult attachment representations, maternal sensitivity, and infant-mother attachment in a sample of adolescent mothers. *Child development*. 66(1). 69-79.
- Warner V. Mufson L. Weissman MM. (1995). Offspring at low and high risk for depression and anxiety: Mechanisms of psychiatric disorder. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 34: 786-797.
- Waters. E.. Merrick. S.. Treboux. D.. Crowell. J.. ve Albersheim. L. (2000). Attachment security in infancy and early adulthood: A twenty-year longitudinal study. *Child Development*. 71. 684-689.
- Weinfield NS. Ogawa JR. Sroufe LA. (1997). Early attachment as a pathway to adolescence peer competence. *Journal of Research on Adolescence*. 7: 241-265.
- Wijeratne C. Manicavasagar V. (2003). Separation anxiety in the elderly. *Journal of Anxiety Disorders*. 17: 695-702.
- Wilhelm K. Boyce P. Brownhill S. (2004). The relationship between interpersonal sensitivity, anxiety disorders and major depression. *Journal of Affective Disorders*. 79: 33-41.
- Wood JJ. (2007). Parental intrusiveness and children's separation anxiety in a clinical sample. *Child Psychiatry and Human Development*. 37: 73-87.
- Young. A. M.. ve Acitelli. L. K. (1998). The role of attachment style and relationship status of the perceiver in the perceptions of romantic partner. *Journal of Social and Personal Relationships*. 15(2). 161-173.

EKLER

DEPREMİ YAŞAYAN İNSANLAR İÇİN SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Cinsiyet *

- Kadın
 Erkek

Yaş *

Your answer

Medeni Durum *

- Evli
 Bekar
 Boşanmış
 Eşi Vefat Etmiş

Öğrenim Durumu *

- ilköğretim
 Ortaöğretim
 Lise
 Önlisans
 Lisans
 Lisansüstü

Gelir Düzeyi *

- 1400 ve altı
 1401 - 1900
 1901 - 2400
 2401 - 2900
 2901 - 3400
 3401 - 3900
 3901 ve üzeri

Deprem sırasında neredeydiniz? *

- Gölçük
 İzmit
 Karamürsel
 Kocaeli'nde Başka Bir İlçede
 Şehir Dışında

Depremde bir yara aldınız mı? *

- Deprem Bölgesinde Değildim.
 Evet, Yara Aldım.
 Hayır, Yara Almadım.

Depremde enkaz altında kaldınız mı? *

- Deprem Bölgesinde Değildim.
 Evet
 Hayır

Depremde bir yakınınızı kaybettiniz mi? *

- Hayır
 Çocuk
 Eş
 Anne
 Baba
 Kardeş
 Büyük Anne - Büyük Baba
 Diğer Akraba
 Arkadaş

Deprem sonrasında deprem bölgesinde yaşamaya devam ettiniz mi? *

- Evet
 Hayır

Ailenizin yanında mı yaşıyorsunuz? *

- Evet
 Hayır

DEPREMİ YAŞAMAYANLAR İÇİN SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Cinsiyet *

- Kadın
 Erkek

Yaş *

Your answer

Medeni Durum *

- Evli
 Bekar
 Boşanmış
 Eşi Vefat Etmiş

Öğrenim Durumu *

- İlköğretim
 Ortaöğretim
 Lise
 Önlisans
 Lisans
 Lisansüstü

Gelir Düzeyi *

- 1400 ve altı
 1401 - 1900
 1901 - 2400
 2401 - 2900
 2901 - 3400
 3401 - 3900
 3901 ve üzeri

17 Ağustos 1999 Depremi sırasında neredeydiniz? *

- Deprem Bölgesinde
 Deprem Bölgesi Çevresinde
 Deprem Bölgesi Dışında

Ailenizin yanında mı yaşıyorsunuz? *

- Evet
 Hayır

AYRILMA ANKSİYETESİ BELİRTİ ENVANTERİ

Aşağıdaki cümleler çocukluğunuzda (18 yaş altında) yaşayabileceğiniz bazı korkulara ilişkindir; lütfen hatırlamaya çalışarak, “tüm soruları” yanıtlayınız.
Ben 18 yaşından küçükken...

	Çok Sık Hissettim	Sıklıkla Hissettim	Nadiren Hissettim	Hiç Hissetmedim
1- Okula gitmek istemezdim.				
2- Evde olmadığım zaman ebeveynlerimden birinin başına kötü bir şey gelebileceğinden korkardım.				
3- Evde tek başıma bırakılmak istemezdim.				
4- Okula gitmeden önce baş ağrısı, bulantı, mide ağrısı gibi bedensel şikayetlerim olurdu.				
5- Onların yanında olmadığımda, ailemden birilerinin başına kaza gelebileceğine dair korkularım vardı.				
6- Yabancı yerlerde bulunduğumda, kaybolmaktan korkardım.				
7- Gece yalnız kaldığımda, canavarların ya da hayvanların bana saldırabileceğini hayal ederdim.				
8- Tek başımayken, tanımadığım kimselerden çok korkardım.				
9- Kendimin ya da ailemin şiddete maruz kaldığı şeklinde kâbuslar görürdüm.				
10-Ailemden ayrıldığımda çok mutsuz olurdum.				
11- Yalnız olduğumda, kaçırılacağımdan ya da zarar göreceğimden korkardım.				
12- Evden uzaktayken, ailemle birlikte olduğumu hayal ederdim.				
13- Yalnız başıma uyumaktan korkardım.				
14- Okula gitmeden önce çok gergin olurdum.				
15- Karanlıktan korkardım.				

ERİŞKİN BAĞLANMA BİÇİMİ ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadelerden her birine katılma derecenizi en uygun seçeneği işaretleyerek belirtiniz						
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Kendimi rahat bırakıp başka insanlara bağlanmak zor gelir.					
2	İhtiyacın olduğunda başkaları asla orada olmaz.					
3	Başka birine rahatça bağlanırım.					
4	İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağını bilirim.					
5	İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.					
6	Başka bir insana tümüyle güvenmek zor gelir.					
7	Sıklıkla terk edilme kaygıları yaşamam.					
8	Sıklıkla birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği endişesine kapılırım.					
9	Başkalarının benimle benim istediğim kadar yakınlık kurmadıklarını düşünürüm.					
10	Sıklıkla birlikte olduğum kişinin benimle kalmak istemeyeceği endişesi yaşarım.					
11	Başka bir insanla tümüyle bütünleşmek isterim.					
12	Başka bir insanla tümüyle bir olma arzumu insanları benden uzaklaştırır.					
13	Başkalarıyla yakın ilişkiler kurmayı kolay bulurum.					
14	Başka birinin benimle çok yakın olma isteğinden rahatsız olmam.					
15	Başka birinin benimle çok yakınlaşması beni endişelendirir.					
16	Başka birini kendime yakınlaştırmak konusunda rahatımdır.					
17	Sıklıkla birlikte olduğum kişi benimle benim kendimi rahat hissedebileceğimden daha çok yakınlaşmak ister.					
18	Sıklıkla birlikte olduğum kişi ile onun kendini rahat hissettiğinden daha yakın olmak isterim.					

ÖZGEÇMİŞ

Adres : Güngören Sokak Gün apt. 2/4 A blok Şişli/Fulya

Gsm : (530) 666 0 400

E-mail : serkanyabaci34@gmail.com

Askerlik Durumu: Tecilli

Eğitim:

Lisans: Girne Amerikan Üniversitesi Lisans Derecesi: (3.00/4)

Lise: Barbaros Hayrettin Lisesi

İlköğretim: School Number 9 (Amerika/NewJersy)

Katıldığım Eğitim ve Seminerler:

Etkili

Bilişsel

SPSS

davranışçı

konuşma

terapi

İş/Staj Deneyimlerim:

1-

Psikoteknik Merkezi

Red Bull Türkiye (lisans okurken)

Staj – Kasımpaşa Askeri Deniz Hastanesi

NP Beyin hastanesi

Projeler:

1. Üniversitemizde yürütülen European Youth Education projesinde öğrenci organizatörü olarak katılımcı öğrencilerin oryantasyon eğitimlerinin hazırlanması

Yabancı Dil:

İngilizce: Okuma: İyi. Yazma: İyi. Anlama: İyi

İlgi Alanlarım:

Felsefe ve Psikoloji

Kişisel Gelişim (NLP)

Toplam Kalite Yönetimi